SERVIUS E

DE UNG

ARMARIO

1643

PETRI SERVII

DISSERTATIO DE VNGVENTO ARMARIO

SIVE

DE NATVRAE ARTISQVE MIRACVLIS

ROMAE
TYPIS DOMINICI MARCIANI
ↀDCXXXXIII

Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. FAVSTO POLO

ARCHIEPISCOPO AMASIAE

Et Summo Domus Pontificis Praefecto

PETRVS SERVIVS F.

INcrebuit consuetudo ab antiquissimis vsque ducta tẽporibus (ILLVSTRISSIME POLI) vt nullum quisque librum in publicam lucem proferat, quem patroni alicuius clientelae non committat. Mihi vero vetus hoc institutum tuenti, cuius fidei Dissertationem meam commendarem atque concrederem, diu deliberandum non fuit.

apud Te enim nata, tuaq; munificentia adulta, Te patronũ iure adit, tuumque fidenter implorat patrocinium. Et vero quì non fidat, quì non speret a Te patrocinium, quem fautorem, quem tutorem, quem parentem semper habuit? Iam inde ab eo tempore, quo primum in tuam clientelam suscepti fuimus, perpetuis a Te beneficijs, perenni benignitate, nunquam intermissa gratia affecti obstrictiq; semper fuimus.
Dedecus est, *inquies*, semper sumere, nilque dare:
Dedecus, fateor: at neque
Tui sitiunt fontes, *neque*.
E *mea* pumice exprimi aqua potest. *Tu is es, Praesul amplis-*

plissime, qui auctoritate & gratia polles, quique innata benignitate & liberalitate singulari nostris, imo omnium, commodis uberrime consultũ velis. Ego vero quasi Vlysses apud Alcinoum nihil habens, quod pro ingentibus meritis rependam, praeter aliqua mentis munera, audeo tenui hoc opusculo ad Te adire, tuaeque munificentiae veluti litare: quod sane eo fidentius audeo, quo certior sum, Non esse minus regium parua accipere, quam largiri magna. *Excipe igitur hoc, quodcunque est, non quidem vt debitam gratiam meritamque, sed vel vt ingentis accepti beneficij*

exi-

exiguum testimonium, vel vt clientem in tuam fidem & patrocinium sese conferentem. Vale & viue tum amplissimis muneribus ingenio tuo debitis naturaque dignissimis, ab VRBANO Pontifice omnium Maximo incredibili sedulitati tuae, curae, prudentiaeque delatis; tum ijs, quae omnium iudicio & acclamatione Te manet, Summis Virtutis Insignibus. Iterum vale.

ↀDCXXXVII.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ.P. Mag. Sac.Pal.Apoſt.

I.B.Alterius Epiſ.Cam.Viceſ.

DIſſertationem hanc Petri Seruij *De Vnguento Armario* maiori qua potui diligentia perlegi, eamq. nihil orthodoxae fidei abſonum, nihil probis moribus aduersũ continere cognoui

Ego Angelus Colius Senen. ipſis Kalendis Auguſti 1637.

Imprimatur.

Fr. Reginaldus Lucarinus Sac.Pal.Apoſt.Mag.

Er-

Pag.15.lin.15.Chimacrae
16 11 fructus qui gerit
16 14 pudica
17 8 quid
18 17 mirabilius
39 13 obrutus
43 13 pedisſequa
78 18 ſoetu
85 9 maximos
93 12 chirurgos
114 2 laceratam
121 1 cauſam
129 4 turgeſcens
131 11 diu.
142 14 comminiſcuntur
149 1 faceſſit
153 14 diſſolui
155 5 profecto
158 18 explicandam
169 7 oborto

In orthographia, accẽtibus, virgulis & punctis vix erratum eſſe, ſcito; omnibus conſulto ac ſcite, ſcriptis: ad Lectorem prouoco eruditum ac re penitus imbutum: *Sperno profanum vulgus & arceo.*

PETRI SERVII SPOLETINI
In Gymnaſio Rom. Medicinæ
Theor. Ord. Profeſſoris P.

DISSERTATIO DE VNGVENTO ARMARIO ET SYMPATHICO VVLGO APPELLATO

Siue

De Naturae Artiſq; Miraculis.

DISSERTATIONIS *Argumentum.*

NGVENTVM vulnerarium, quod non vulneri, ſed gladio aut panno, vulnerati ſanguine tincto, ſalubriter

 adhi-

adhibetur, a doctissimis quibusque Philosophis in quaestionem vocatur. Nonnulli aut nimis simplices & creduli, aut in peruestigandis naturae viribus, industriaq; artis experiunda accurate versati, id e secreto naturae gremio, artis industria productum arbitrantur. Complures vero inusitata illius medicatione permoti a daemone mutuatum esse vires existimant. Alij demum, nec medicamento nec daemoni hac de re facile credentes, neutri sanitatem, adhibito vnguento redditam, adscribunt, sed vni naturae,

De Vnguento Prima opinio.

Altera opinio.

Tertia opinio.

tan-

tanquam certiſſimo vulnerum medico. Itaque ab vnguento contra omnes eius hoſtes ſtare qui vult, non experimentis, ſed rationibus praeſto eſſe debet. Ergo non tam quaerendum hic eſt, *An vnguentum ſympathicum naturale ſit*, quam, *An naturale eſſe* POSSIT: quaerendum, inquam, *Num artis induſtria, naturaeque vires eiuſmodi* POSSINT *vnguentum componere, quod panno ſolum gladioue cruento illitũ, abſenti vulneri, centumque millium interuallo diſiuncto medeatur.* Quare nihil ſane moror, fuerit ne vnquam ab vnguento

Diſſertationis finis.

ſympathico vulnus ſanatũ, an nunquam fuerit: immo nihil moror, ſit ne re vera id, vel non ſit in rerum medicarum vniuerſitate. Artem vero ſolertem & operoſam, ſummis & arcanis naturae viribus munitã Poſſe haud abſimile vnguentum componere, duplici argumentorum genere contendam: primo naturae artiſque mirandis operibus: ijs nempe, quae, etſi vnguento haud plane ſimilia ſunt, tamen ita informant animum ad induſtriam artis & naturae vires cognoſcendas, vt eum ad ſympathici vn-

Ratio differendi de vnguento.

vnguenti naturam aſſequẽdam alliciat & facile flectat. plurimis enim naturae artiſque miraculis eruditus animus, vnguenti vim eſſe naturalem, ſibi perſuaderi facile patietur. Alterum vero genus argumentorum ea compraehendit, quae vnguento ſunt virtute ſimillima, naſum nempe arte reſtitutum, Apulum araneũ, malum Punicum, vuam, ceraſum, morum, ceteraeque maculae, quae ex feminarum malacia in qualibet parte corporis veniunt, & ſtatis anni temporibus mirabiliter commutantur. His

Duplex miraculorum genus.

abſolutis, aduerſariorum rationes, ſine fuco & fallacia a me collectas, maiori vi ſubijciam ſubiectaſq; ſtrenue refutabo.

Ge-

GEnus humanum eo rerum cognoſcendarum agendarumq; libidine adactum fuit, vt non ſolum maximos per ſe labores ſubierit aeſtus, algores, vigilias, longa ac difficillima itinera, terra mariq; ſuſceperit: verũ etiam prauos ipſos daemones conſuluerit. Sane, Chaldaei primo, Hebraei, Perſae, atque Aegyptij, in rebus cognoſcendis nimium curioſi, ſuperſtitione ſe obligare coeperunt; mox Graeci, demum Latini. Nam, ſicuti Zoroaſter Medoperſa magno carminum volumine Magiam condidit, Her-

Hominum ſciendi deſiderium.

Magia apud Chaldaeos nata.

mippus interpretatus eſt, imitatus Nactabis, Typhon, Dardanus, Simon, Corinondas, & Apollonius Tyanaeus; ita Oſtanes, Xerſis Perſarum Regis exercitum ſequutus, e Perſide in Graeciam aſportauit. Ceterum ab ingenioſa gente, adeo curioſe excepta cultaque fuit ars, vt Democriti & aliorum philoſophorum opera ſtudioque longe lateq; ſerpſerit, & in Italiam etiam penetrauerit, vt vel ex eo conſtat, quod Romani iam inde a primis reipublicae temporibus Chaldaeorum praeſtigias lege duodecim tabu-

Qui eam excoluerint.

In Italiam penetrauit.

la-

larum damnauerint. Immo vero, vt Liuius addit, Senatuſconſulto conquiſiti fuerunt omnes veneficorum libri igne comburendi. Verum enimuero vt hominum animus rerum cognoſcendarum deſiderio nunquam nō flagrauit, vt cacodaemon nunquam homini non parauit inſidias; ita nefaria haec ars nulla vnquam lege nullaque poena aboleri potuit. Nam etiam aetate noſtra apud Lappos Findos, ceteroſque populos ad vltimum ſeptentrionem pertinentes excolitur, & per ſummum dedecus

Romae damnata.

Magia fruſtra legibus vetita.

exer-

exercetur : adeo vt ventos fere nutu & quaſi arbitratu commoueant, & paſſim nauarchis venditent; tempeſtates procellaſque excitent, morbos ab alijs in alios homines tranſponant, non abſimili modo, quo ſegetes apud Virgilium :

Morborum tranſpoſitio.

Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Ceterum ſicuti haec magica eſſe ac ſuperſtitioſa, nullus chriſtiana religione imbutus inficiari poteſt; ita quaeuis admiranda, quae intelligentia compraehendi non poſſunt, cacodaemonis dolis, machinis, fallacijs tribuen-

buenda esse, is solũ asseuerabit, qui vere oscitanter in naturae viribus, industriaq; artis exploranda versatus sit:

Multa enim tegit sacro inuolucro natura,

multa acutum audaxque hominum ingenium patrauit, multa assiduo industrioque labore perfecit, quae rudibus daemoniaca, gnaris naturalia, omnibus admiranda videntur.

De vnguento vero sympathico quid censendum sit, an cacodaemonis opus habendum, an potius naturae artisque thesaurus, e foecundissimo eius gremio soler-

Quid censendum de vnguento.

lertiſſima huius induſtriæ promptus, haud ſatis me ſcire fateor: Sane acer & attentus animus, cum Vnguenti vires perpendit,

Stupet, obtutuque haeret defixus in vno,

inſcius, quo ſe vertat, quid annuat, quid renuat. Ceterũ in tanto medicamenti miraculo, & in tanta rerũ ignoratione audendũ aliquid eſt, &

Quid noſtri valeant humeri, quid ferre recuſent,

periclitandum.

Vnguenti vſus frequẽs.

Et ſane exploratum apud omnes fere gentes videtur, adhibito Vnguento ſympathico, gladioque tantum illito,

lito, vulnus ſanari : ſanita-
tem vero acceptam referri
POSSE vnguento ſua vi ac
naturaliter agenti, illud ar-
gumento eſt, quod non tan-
tum id videatur miraculũ,
vt vel a natura, vel ab arte
ad bonos maloſue daemo-
nes ſit prouocandum. Nam
& natura ſuis tantum viri-
bus freta atque munita, &
ars propria, non a daemone
accerſita, induſtria ſexcenta
creat ac gignit, quae ſimi-
lem nobis admirationem
mouent. & vt naturalia pri-
mo aliqua in medium affe-
ram, quibus veluti in diſſer-
tationis limine informem
eru-

Naturae miracula. erudiamque Lectoris animum ad vnguenti naturam deinde cognoſcendam,

1 Magnes. Quid mirabilius Magnete (obſecro te, Lector, caue ſis in iudicando curioſus: omnia, ſi lubet, perlege, ac tum meo ſcripto cenſoriae ſeueritatis notam libere, & plane ſtoice inure) Quid, inquam, mirabilius magnete, aut ferro magneti affricato ad polum, vel ſtellas ei proximas, monteſue magneticos ſeſe perpetuo conuertente?

2 Terra Nyli. Quid mirabilius Nyli terra, quae exiccata illa quidem ac diligenter aſſeruata, eodem

dem ſemper pondere grauis eſt; ad XVII. vero diem Iunij nullius rei acceſſione ſe ipſa ponderoſior euadit?

Quid mirabilius Fulmine intacta vagina ferrum abſumente, aut intacto ferro vaginam; nummos illaeſa crumena, integro dolio vinum, pannos pyxide armarioque incolumi? 3 Fulmen.

Quid mirabilius igne montis Heclae, qui ſtupa extinguitur? aut mõtis Chimerae, qui foeno? aut Coloniae Vibiorum, qui pannis? 4 Ignis Heclae

Quid mirabilius *Horrida Harpaſi caute, quae vno digito* 5 Cautes Harpaſi.

mo-

mobilis est, eadem, si toto corpore impellatur, resistens?

6 Quid mirabilius herba in insulis Bengala & Zeirano nata, quae ligna ad sese ea vi allicit, vel potius trahit, vt ea ex hominum manibus abripere videatur?

Herba Bengalae.

7 Quid mirabilius Iauae maioris arbore, *cuius medulla ferrea est, fructus ferro impenetrabilis?*

Medulla ferrea.

8 Quid mirabilius arbore illa, Pudifera iure appellata, quae rerũ accessum videtur sensu percipere? Nam appropinquante homine vel animali, ramos constringit, recedente pandit. Idem quo-

Arbor Pudifica.

quoque ſpongiam facere, confeſſum ac receptum eſt.

9 Apollodori herba.
Quid mirabilius Aeſchynomene Apollodori herba, quae tangentem manum refugit foliorum contractione?

10 Minoſa hortenſis.
Qid mirabilius Mimoſa hortenſi, quae manu admota ſeneſcit, reuiuiſcit remota?

11 Arboris folia motu praedita.
Quid mirabilius Inſulae Cimbubon arbore, cuius frondes ſi decidant, non actae, impulſaeque, ſed ſua vi repunt, ſuiſue quaſi pedibus; manu aut ſtilo tactae abeunt ac refugiunt?

12 Malaccae arbores.
Quid mirabilius arbore

in Malacca, cuius radices ad
orientem ſolem vergentes
venenis medentur; quae ve-
ro ad occidentem, ipſiſſima
venena ſunt? quod ipſum
de arborum folijs in Inſulis
Philippinis literis proditum
eſt.

13 Arbores ſerpentiferae.

Quid mirabilius Ameri-
cana arbore ſerpentifera? fe-
runt enim in Chile frigidiſ-
ſima Americae prouincia
arborem eſſe, in cuius folijs
vermes naſcuntur, qui cum
inde decidunt, ſerpentes
fiunt.

14 Arbores anatiferae.

Quid mirabilis anatiferis
Scotiae aut lignis aut arbu-
ſtis? in ea enim prouincia
vel

vel potius in Hebridibus Insulis Scotiae adiacentibus arbores lignaque ſunt, nauium fragmenta, ex quibus vermes pululant, qui paulatim enato capite, pedibus, atque alis in anatas vertuntur.

Quid mirabilius Cane canicidas, nunquam antea a ſe viſos, allatrante? 15 Canis natura.

Quid mirabilius Agno Scythica? Profecto (vtor Scaligeri verbis) *Superiora ludum putes, praeut eſt admirabilis Tartaricus frutex. Tartarorum Horda primaria Zauolha eſt, vetuſtiſsimae nobilitatis commendatione: In eo agro ſerunt ſemen ſeminis melonis* 16 Agnus Scythica.

ſimillimum, ſed minus oblon-
gum. Ex eo ſato plantam exire,
quam Borametz, id eſt, agnum
vocant. Creſcit enim agni fi-
gura ad pedum fere trium al-
titudinem, quem pedibus, vn-
gulis, auribus, toto capite, prae-
terquam cornibus repraeſentat.
Pro cornibus pilos gerit ſingula-
ris cornu ſpecie. Obducitur co-
rio tenuiſsimo: cuius detracti
vſus ad capitum tegmina inco-
lis. Ferunt internam pulpam
Miracula. gammari referre carnes: Ce-
terum e vulnere quoque ſangui-
nem emanare: Dulcore eſſe ad-
mirabili: Radicem humo exer-
tam ſurrigere ad vmbilicum
vſque. Illud miraculi fouet ma-
gni-

gnitudinem: Quamdiù vicinis obsidetur herbulis, tamdiù viuere quasi agnum in laeto pascuo. absumptis illis tabescere atque interire. Idque non solum vel casu vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratia, subtractis, atque ablatis euenire. Quin illud auget admirationẽ: appeti a Lupis eum, non item ab alijs, quae carne vescantur.

Quid mirabilius remora vere pisciculo currentẽ nauim, velis, remisque actam immo tempestate ac procellis iactatam solo carinae adhaesu illico sistente? 17 Remora

Quid mirabilius alio pisciculo nauim non modo 18 Remora Indica.

ſiſtente, verum contra vim curſumque ventorum retro inhibente? Audi ſi lubet Linſchottan. in Nauigatione, auctorem fide dignum.

Nauis ex Mozambique tendēs per quatuordecim dierum ſpatium vento ſecundo, nihil obſtante retroceſsit: Cumque anxij nautae cauſam inquirerēt; & veneficia ſuſpicarentur, piſcem tandem ſub naui inuenerunt, qui nauim in tergo contra venti appulſum natando portauit. Hoc autem magna cum difficultate depulſo, rectum ſtatim curſum tenuerunt.

19 Quid mirabilius ferrea clauicula ex ore in veſicam il-

Clauicula in veſcicam penetrata.

illapſa? penetratis nempe exilibus meſeraei venis, cō-pacto iecinore, denſis duriſque renibus, ſolidis & acutiſſimo ſenſu praeditis vreteribus: & quod in admirationem omnium maximam ſtupidiſſimum quemque traducere poteſt, quid mirabilius ferreae huius clauis in veſicam ingreſſu? adeo mirandum hoc eſt, vt minus (dicere auſim) admirarer, ſi ea in veſica genita eſſet.

Quid mirabilius muliere eo vrinae profluuio laborante, vt vno die ducentas vrinae libras fecerit, ab om- 20 Vrinae profluuij mira historia.

ni tamen potu abhorrens? Mirabilis aeque & incredibilis morbi hiſtoriam, a Gabriele Fonſeca medico Vrbis primario mihi tibique, Lector, ſcriptam, hic habes: *Nobilis Monialis ex praeclara familia de Franchis temperamenti ab ortu calidi, & ſicci annos nata 27. cum varijs affectionibus vexaretur tandem anno ſal. 1637. Menſe Martio incidit in admirabile vrinae profluuium, cum ſubinde vna die excederet mictu quantitatem ducentarum librarum, eratque vrina valde tenuis colore & ſubſtantia aquae perſimilis in qua innatabant ali-*

quot

quot flosculi instar niuis; & quod non minus admirabile in tanta vrinae profusione obseruatum fuit, cum hoc vrinae profluuio aliquibus diebus perseuerante, omne potus genus ita vehementer abhorrebat, vt me potum ipsi suadentē (ne tota in vrinam liquefieret) odio prosequeretur, lacrimasque hac de causa effunderet, curantique Medico irasceretur, quod me ad consultandum vocaßet. Fuit simul accersitus Excellētißimus Benedictus Auerrhinus insignis Vrbis medicus, adfuit etiā Excellētissimus medicus Io: Iacobus Baldinus fama in vrbe & in orbe clarus medicus ordinar.

Vere miraculum.

Praeclarissimus Zachias etiam interfuit curationi.

di-

dicti Monasterij nuncupati de Campo Martio. haec tamen transactis aliquibus diebus conualuit. Haec eadem monialis duobus transactis mensibus incidit in omnimodam vrinae suppressionem siti tamen ingenti flagrabat cum ipse curationi praeessem, quia Roma aberat medicus ordinarius, nihilque minxit per spatium quatuordecim dierum, tandem vsu spiritus terebinthi vrinam copiosam reddit, reiecta cum vrina materia sabulum calcemque referente. Gabr. Fonseca Med. Rom.

21 Pyrrhi digitus admirab. Quid mirabilius Pyrrhi Epirotharum Regis digito tum lienosos tactu sanante, tum

tum ignis omnem a ſe iniuriam arcente? Vim lienoſis ſalutarem naturae acceptam referendam eſſe, vel Reges Galliarum declarant, qui omnes tactu ſtrumis medentur. Regum Galliae mira vis

22 Ignis vero repellendi vim ab eadem natura manaſſe, illud argumento eſt, quod plurima ſint, quae ignibus non abſumantur.

23 Vt Linteum ex amianto, quod ardens in focis ſordes exuit, ſplendetque magis, quam aquis ſaponeque abſterſum. Linteū ignē eludens.

24 Vt Regum funebres tunicae ex aſbeſtino, quibus

eo-

eorum corpora obuoluta combureba ntur, vt ab reliquo cinere separarentur.

25 Vt Castellum ligneum a Caesare in Gallia Cisalpina igne frustra oppugnatum.

Castellū ac Turris ab igne non acta.

26 Vt lignea Turris ab Archelao Mithridatis Pōti Regis praefecto contra Syllam extructa.

27 Vt Salamandra, quae nō solum ab igne non laeditur: *sed eum nulla sui laesione tactu extinguit non alio modo quam glacies.*

Salamandra.

28 Vt (quod magis ad rem pertinet) serua Aethiop: & rusticus Picenus, de quibus certissima narrare, vt me

non

non piget; ita veriſſime narrata te, Lector, ne taedeat audire. Rodericus Fonſeca, magnae exiſtimationis medicus, dum Piſis medicinam profiteretur; ſeruam emit Aethiop. operae domeſticae, cauſa, quae, cum luberet tractabat ignem, carbonibus nulla ſui laeſione manu oreque ſumptis. Rem narro mih narratam a Gabriele Fonſeca Roderici nepote & medico Romano praeſtantiſſimo: quam mehercule adſcribere non auderem, niſi vir ſpectatae fidei mihi nuper teſtatus eſſet, ſe periculum ſex enties

Mulier ab igne non laeſa.

ſe-

fecisse aperteque vidisse, carbones eam vere candentes compressa in pugnum manu tandiu tenuisse, dum pene extinguerentur, nullo plane ignis vestigio in manu impresso.

Mihi vero haec scribenti (vide obsecro, quid tulerit casus) haud absimile videre contigit: nam cum in Nosocomio Sancti Spiritus curandis aegris pomeridianam operam nauarem, vidi mulierẽ & ipsam Aethiop. quae vere mendicans, vt frigoris vim depelleret, carbones maxime candentes e foco illo praegrandi, quo vale-

Mulier ab igne non laesa.

letudinarium incaleſcit, in proximum terreum foculũ, quem ſecum ignis ſubripiẽdi cauſa gerere ſolet, nuda manu aſportabat. Ipſe vero re, quam animo tum calamoque voluebam, mirum in modum commotus, ſtatim illuc aduolaui, rogauique mulierem, vt, me proprius inſpectante, carbones nudis manibus tractaret: dicto paruit, ſumpſitque plurimum ignis illaeſis manibus. Poſtridie adfuit ſummo mane, iterum facinori prõpta, propoſito externa die a me praemio. quid multis opus eſt? Ipſa manibus ge- Animaduer.

mellis

mellis ijſque cauaticis velut ferreo batillo ignis aceruu lum e foco ſumebat aſporta batque, vt die praeterita in proximum terreum foculū quod ipſum ſingulis prop diebus, cum igne indigerei eam factitaſſe, teſtabantu omnes, qui apud Valetu dinarium ſeruiunt. Qua cum ita ſint, non eſt, cu ficta & commenta fabula habeantur, quae de Picent vulgo feruntur, quaeque mihi ſunt penitus explora ta.

30 Et quidem vulgare in Piceno eſt & omnino per uagatum, Martinum Cec

Monſtri ſimile Picenis faſcinus.

cho-

chonem ex oppido, vulgo *Monte Lupone*, manu ignem carbonesque candentes & sumere, & diu multumque tenere, in os etiam inijcere, iniectos dentibus conterere, palatoque extinguere; ano veluti balanum inserere, natibus nudis pedibusque calcare, linguam feruente lardo, vt assam carnem consueuimus, diu perfundere; candelam ardētem exertae linguae supponere, aliaque agere, quae monstri similia sunt, & plane inaudita. Sed vere, vt ait Cicero, *nihil est tam incredibile, quod non dicēdo fiat probabile*. Ego sane pri-

ma fronte fabuloſum id arbitratus fui, etiam ſi per literas de re certior fierem tum ab alijs compluribus, tum maxime a Capuccinis Viris, quos eſſe ab omni fuco mẽdacio & iactatione alienos notiſſimum eſt: re tamen diligentius quaeſita, omnem ipſe mihi ſuſtuli dubitationem. Nam Fratri Nicolao Accurſio e Franciſcana familia, amiciſſimo viro miſi, vt Roma Tolentinum reuerſus, Montem Luponem iret, hominem conueniret, remque diligenter penituſque cognoſceret. Is vero ſcriptis nuper ad me li-

facinoris teſtes.

literis teſtatus eſt, ſe quatriduo rem explorandam diligenter fideliterque curaſſe, atque a viris ingenuis oculatiſque teſtibus ea omnia accepiſſe, quae a me ſupra ſcripta ſunt. Martinum vero ſeducendum in Franciſcanorum monaſterium, & ad caenam inuitandum per amicos curaſſe: qui, cũ de re ſuſpicaretur, renuit prorſus, domum ſe abdidit, foreſque occluſit. recuſat enim nunc ignem tractare, a Cenſoribus Catholicae Religionis caute ſibi cauens. Idem ſe iterũ ac ſaepius vidiſſe, teſtatus eſt Ioannes

Franciſcus Baſuechius Iure-
conſultus Martini popula-
ris: teſtatus, inquam, literis
ad Ioſephum Paradiſum
medicum a Montalto pau-
cis ab hinc diebus Romam
miſſis, & apud me aſſerua-
tis. Id, Lector, non aude-
rem literis prodere, menda-
cij ſuſpicionem reuerens,
niſi in agrum Picenum om-
nino peruulgatum, atque
Omnibus & lippis notum &
tonſoribus eßet.

31 Quid mirabilius concre-
Interfecti sã guis reſolutus. to iam interfecti ſanguine,
ac pene congelato, aduen-
tante homicida, reſoluto &
fluente? Neque eſt, cur mi-
nus

nus credulus ludum haec iocumque dicas, quia duo tibi narrabo & mirabilia, & verissima, quae rẽ vel Thimoni Nicaeo hominum obstinatissimo persuaderẽt. Primum est Caesenatis pueri, a patre interfecti. Nam Iulianus Malacaua, olim faber ferrarius, mox decurio, cum mulierem ardenter amaret, nec alia se ratione voti compotem fieri posse intelligeret, quam inito cũ amasia matrimonio, de vxoris nece cogitauit. Laqueo igitur facinus aggressus eam vtero grauem strangulauit. Triduo post,

Facinus immane.

re patefacta, puer e caeſo matris vtero extractus, aduueniente patre, qui, ne in culpa & ſuſpicione criminis poneretur, ruſticationem ſimulauerat, ſanguinem ex naribus effudit tertio nonas Februarij ƆƆDCXXXII. vt conſtat ex hiſtoria fide publica conſignata, & Caeſena ad me nuper miſſa. ex quo ſanguine effuſo ſuſpicione de homicida Praetori iniecta, in carcerem is vinculaque coniectus fuit, & quaeſtione habita, rem omnem faſſus eſt, laqueoque ſuſpenſus XII. Kal. Decembris ƆƆDCXXXIII.

Congelatus ſanguis reſolutus.

Al-

Alterum, quod ſubijciam, non occiſi hominis & homicidae, ſed (quod magis mireris) nouam ac mirabilem, certe non adhuc animaduerſam inter homines ſympathiam declarat. Etenim menſe Iulio ſuperioris anni CIↃDCXXXVI. Ioſephus Petri Pauli Peregrini, ad Diuum Auguſtinum barbitonſoris, filius flumine abrutus octiduo latuit: hebdomada vero elapſa e Tiberi emerſus, ſecundoque flumine vectus *ad Arcum Parmae* (ſic enim cloacam appellant e regione molis Hadriani) ab ijs, qui in Tiberi 32

Sympathiae potius quam antipathiae hiſtoria.

natabant, delatus fuit ſemiputridus, ac pene informis, ſanguine exhauſto; ſpiritu extincto, & corpore fere omni putredine confecto. Adueniente vero fratre germano, ſanguinem ex ambabus naribus effudit, omnibus, qui aderant, miraculo ſtupeſcentibus. Haec, Lector, non ex Aphrannis aut mulierculis audiui; ſed cum ex alijs oculatis teſtibus, tum ex ipſo defuncti fratre cognoui ſub eoſdem dies, quibus ſanguis profluxit.

33 Quid mirabilius (re diſpares hiſtorias, miraculo tamen pares adſcribo: mira-

Vere monſtrum.

bi-

biliores interdum nō aeque mirandis ſubijcio, interdū e contrario minus mirabiles mirabilioribus, neglecto fere dignitatis ordine, quem ſeruare & difficile & inutile eſſet) Quid, inquam, mirabilius pileato ac palliato puero Paderbornae nato? Fertur enim haeretica mulier, cum odio pluſquam vatiniano Catholicos proſequeretur, & vbique obuios maledictis vexaret, puerum peperiſſe pileo, pallioque Catholicorum more veſtitum.

Quid mirabilius vulnere thoraci infantis, vtero ge- 34 Vulnus mirificiſſimum.

ſtati

ſtati inflicto, gladio tamen non pueri, ſed grauidae matris thoracem vulnerante.

35 Quid mirabilius alio vulnere foetus fronti, in vtero adhuc latentis, vere illato (nam ex eo vulnere nimio ſanguine fluente interiit) illato, inquam, ab irato patre, matris fronti ſtricto gladio ſolum minitãte? Vtrumque ſane ſcribunt probatiſſimi auctores, Gemma, Fienus, Derlius, ceteri.

36 Quid mirabilius lapideo foetu e caeſo matris vtero educto? Apud Senones enim mulier ex viro grauida, cum XXVIII. annis in aluo ge-

gestasset, foetum durauit in lapidem.

Quid mirabilius Leonis Decimi Pont. Max. gemma, quae Lunae colorem lumẽque aemulata, albescit ac splendet, crescente Luna; senescente vero, obscuratur? 36 Gemma lunaris.

Quid mirabilius Clemẽtis VII. Pont. Max. maculoso lapide, cuius macula non fixa, sed lubrica & mobilis, vereque solis pedisequa, ab ortu ad occasum assidue commeat? 37 Gemma solaris.

Quid mirabilius carne lignoque fossili? Quod si fraudem illam imposturamque censeas, veritatem ipsam 38 Caro & lignũ fossile.

ſam hoc exiſtimes neceſſe eſt. Nam Aquaſpartae Vmbriae oppido lignum, vt Tiburi lapides, e terrae viſceribus effoditur verſicolare, variegatum, & in vermiculatum opus nō ſecus ac ebenus elaborandum.

59 Specus ſerpentum in Etruria.

Quid mirabilius Spelunca ſerpentum ad oppidum, vulgo *il Saſſo*, difficillimos quoſque morbos, paralyſim, lepram, elephantiaſim, arthritidē, luem veneream (re ductus hoc affirmo) tumores, doloreſque varios & acerrimos ſanante? ſanante, inquam, tum vapore tepido lenique, tum ſerpentum ma-

magna copia, qui nudatum aegrum, opioque ſopitum, (obdormiſcunt enim opio, qui ſpecum valetudinis cauſa ingrediuntur, vt horribilem ſerpentum aſpectum, per vniuerſum corpus commeantium, ferre poſſint: nonnulli tamen magis cordati a terribilibus beſtijs minime ſibi metuentes, opium ſomnumque negligunt) circumeunt, contegunt, lingunt, & omnem morbi labem abſtergunt penituſque exugunt. Mirabilis profecto res eſt, & literis monumentiſque conſignanda: quam ego pluribus longiuſ-

que

Petrus Bourdelotius medicus.

que proſequerer, niſi Petrus Bourdelotius Pariſinus, medicus ingenio ac literatura eximius, ſuperioribus menſibus huius eiuſdem anni 1637. vniuerſam eius Etruriae partem, quae Romam, Nauale Caeretanorum, inde Barcennum, Alſiumque porrigitur, peragratus, ſpecum accurate inſpexiſſet, loci naturam exploraſſet, ſingula quaeque notaſſet, & peculiarem elegantemque diſsertationem conſcripſiſset, in vulgus proferendam.

40 Animal in ſaxo genitũ.

Quid mirabilius beſtiola, in praeduri minimeque peruij lapidis viſcere nata? Explo-

ploratum enim eſt, e ma-
gno, duriſſimo, compacto-
que lapide ſciſſo beſtiolam,
prodijſſe, non e ſuae ſpeciei
ſeminario, ſed ex materia,
humoreque intus latente,
atque vi extrinſecus inſluē-
te genitam.

Quid mirabilius Rana ex 41
aquae gutta ſiccoque pulue-
re temporis momento nata?
Conſtat enim terram aſſi-
duis ſolibus coctam & peru-
ſtam, miſtamque humori e
nube guttatim expreſſo, in
ranam illico formari, proſi-
lire, ac ſaltare; formato ſta-
tim capitulo, pediculis, cor-
puſculo, omnibuſque par-

ticulis mirabili celeritate elaboratis, expolitis, perfectis.

42 Quid mirabilius ſerpente, in ſiniſtro cordis ventriculo nato? Epitomen huius hiſtoriae ab Edoardo Maio Britãnico ſermone ſcriptae, ita concinnauit Latineque reddidit Riccardus London Londinenſis, vir medicina, Graeca, Latinaque literatura eruditus, & apud noſtrum Noſocomium Sancti Spiritus medicus Adſiſtens. *Narratio certiſſima de monſtro quodam ſeu ſerpente, in ſiniſtro cordis ventriculo inuento Londini in Anglia 7. Octob. 1637. aperto cadauere Ioannis Pennanti aeta-*

Serpentis hiſtoria mirabilis.

aetatis suae XXI. vesicam iuuenis purulenta & vlcerosa materia plenam, parte superiore ruptam omnino corruptam inuenimus. Ren dexter penitus consumptus, sinister ad duorum instar tumefactus, saniosa insuper materia refertus fuit. Intus partes carnosae radicitus exesae, tunicisque exterioribus exceptis, restabat nihil. Hepatis portio membranis costalibus adnascebatur. Pulmones non illaudabiles. Cor globosum, magis latum quam longum, dexterũ vẽtriculũ coloris cinericij corrugatũ marsupioque coreaceo absque pecunia simillimum, sed intus omni materia expertem reperi-

mus : liquor ille pericardij funditus exiccabatur. Sinister cordis ventriculus triplo grandior dextero extitit, duritiẽque lapidis praese ferebat, in quo incisione facta sanguis affatim effluxit, carnosaque quadam substantia plicis insimul inuoluta serpentis similitudine videbatur: corpore erat albo, imo albissimo cutis humanae colorem aemulabatur, sed cute lubrica, pellucida & quasi pigmento oblita. Crura ramique carnei coloris fibrae etiam ligulae nerui aut quocumque alio nomine insignire placuerit, inuenta fuerũt. Corpus stilo perforatum concauum, sed alias solidum ad longitu-

gitudinē palmae Romanae minoris habuit: inteſtinum inſuper, vena, arteria, aut ἀνάλογόν τι *vſibus naturae inſeruiens in hoc monſtro repertum fuit.*

Quid mirabilius haedera in ceruae conu nata ac virente? 43 Haedera mirabilis.

Aut ſpica farris e naſo Aretinae mulieris tanquam e pingui agro prodeunte? 44 Spica mirabilis.

Quid mirabilius arbore multis ramis folijſque in thorace Hiſpani hominis vireſcente? 45 Arbor mirificiſſima. Quod ſane aſſerere non auderem, niſi Illuſtriſſimus vir ſpectatae fidei, priſci moris, & magnae eruditionis hiſtoriae epitomen

ſide publica conſignatam, mihi communicaſſet: quae huiuſmodi eſt: Roccus Martinus Hiſpanus, ex oppido vulgo *Orea*, annum agens duodeuigeſimum ex arbore lapſus, pruni ſilueſtris ſpinum offendit, qui, cum altius in thoracem penetraſſet, intus haeſit. Ergo diu latens paulatim eo humores attraxit, tumorem concitauit & apoſtema: quo maturato ſectoque, & magna puris vi expreſſa, ille equiſeto ſimillimus iam factus, hoc eſt multis filis veluti radicibus actis; penitus defixus haerebat, nec a chirurgo

prae

prae dolore vlla extrahendus arte. Itaque chirurgus eo intus relicto ad ſanandum vlcus & cicatricem obducendam animum ma-numque conuertit. Temporis proceſſu (vide naturae miraculum) e thorace ſpinus ſenſim & ſine ſenſu prodire caepit, augeſcere, virere, & ramulos frondeſque emittere, non ſecus ac ſi in pingui & foecũdo ſolo inſitus eſſet: e cuius trunco deciſus ramulus apud Illuſtriſſimum Virum aſſeruatur, Romam vna cum fideliſſima hiſtoria Didaco Iaguez Hiſpano miſſus hoc

Vere miraculum.

eodē anno CIƆDCXXXVII.

46 Iam vero ſi taedeat naturae miracula diutius contemplari, lubeatque artis induſtriam, operaque ſummo facta artificio internis, vt aiunt, oculis intueri, conuerte, obſecro te, animum ad Archimedis ſphaeram, in qua

Hactenus naturae miranda.

Artis miracula.

Incluſus varijs famulatur ſpiritus aſtris,
Et viuū certis motibus vrget opus:
Percurrit proprium mētitus ſignifer annum,
Et ſimulata nouo Cynthia menſe redit.
Iāque ſuum voluens audax in-

Archimedis ſphaera eiuſdē ſpeculū.

industria mundum,
Gaudet & humana syde-
ra mente regit.

Conuerte animũ ad eiuſdem Archimedis ſpeculum e longinquo Romanorum claſſem comburens. 47

Ad Iliadem Homeri, mẽbranula ſcriptam, incluſamque nuci. 48 Homeri Ilias.

Ad Architae Terentini ligneam columbam, quae ea elaborata fuit induſtria, eo facta, inflataque artificio, ijs ponderibus librata, vt viuae volatum imitaretur. 49 Architae columba.

Cõuerte animum ad nauim quadrigamque non quidẽ Serapidis, quae licet 50 Nauis & Quadriga Myrmecidae.

ferrea grauiſſimaque nullis tamen alligata vinculis, ſed ſuis librata ponderibus in medio templi pendebat;

51 Sed ad Myrmecide, qui eam quidem ligneam extruxit, prora, puppi, clauo, carina, ancora, cordiſque diſtinctam; remis, ac remigibus ornatam; velis, arboribus, ceteriſque munitam; adeo tamen puſillam ac minutam, vt apiculae pinnis vniuerſa tegeretur.

52 Currum fabrefecit numeris omnibus abſolutũ, quatuorque ornatum equis, quẽ muſca alis vndique operiebat. Fabuloſa putas haec ab

an-

tiquis deſumpta, tanquam antiquitate ſolum fidem his & auctoritatem afferente?

Conuerte animum ad vi- 53
treum globum Drebellij, in quo puriſſimo quodam liquore immiſſo, additiſque nonnullis mirabilis olei guttulis, chaos primum, deinde paulatim ſecretis partibus elementa in globum circũfuſa diſtincte aperteque apparebant: mox purior quaedam lucidiorque liquoris pars, ſupra elementa circumuecta concreſcebat, ſole, luna, ſideribuſque veſtita: quae non extrinſecus adhibito inſtrumento, ſed

ſpiritu intrinſecus permeã-te, mirabili conſtantique vertigine acta, coelorum motum prodigioſe referebant.

54 Conuerte animum ad ligneum Alberti Magni caput humana voce loquens.

Alberti M. caput.

55 Ad ſtatuam a Seuerino Boetio Rauennae eo artificio factam, vt quaſi ſolis aemula in orbem ſua vi ex oriente in occaſum aſſidue moueretur.

Seuerini ſtatua.

56 Ad exiguam antiquorum lucernam, mille & ſeptingẽtos annos perpetuo ardentem.

Antiquorum lucerna.

57 Ad imaginem cuiuſque ſimil-

ſimillimam ab caeco ſculptore ex argilla expreſſam. Scio complures exiſtimaturos, rem commenticiam eſſe ac vere fabuloſam. Et me quidẽ puderet id literis tradere, niſi Romae nunc notum omnibus eſſet, ac peruulgatum. Ioannes Gambaſsius Volaterranus a prima adoleſcentia ad vigeſimum vſque annum cum magna ſui nominis celebritate ſtatuariã exercuit: mox oculis captus, decennio iacuit ocioſus & nunquam operarius; aſſidue tamen toto animo rationem cogitans, per quam gloriam, ſta-

Caeci ſculptoris opera.

ſtatuaria ſibi partam, aut retineret aut reuocaret. Itaque aciem, quam morbus a consuetudine oculorum abduxerat, menti ingenioque adiunxit, & exacuit adeo, vt facinus aggreſſus ſit ex omni aetatum memoria inauditum. Coſmi Etruriae Magni Ducis effigiem ex argilla ſibi fingendam ſuſcepit, exemplo ſumpto ex marmorea Coſmi ſtatua manibus contrectata: quam quidem adeo ſimilem expreſſit, vt quiſque tanquam nouo artis miraculo ſtupidus haeſerit. Is ergo operis praeſtantia, & ſecunda omnium

Etruriae Ducis effigies.

ac-

acclamatione excitatus, Romam venit superiori anno ↀDCXXXVI. vt in hoc virtutum omnium theatro suae artis specimen ederet. Et primo quidem Vrbani Octaui Pontificum Max. statuam ad summam vsque similitudinem omniumque admirationem protulit, Vrbanoque dono dedit: mox Ducis Barcenni, Equitis Gualdi ac ceterorum. Immo, cum ad Diui Honufrij in Ianiculo aegrotaret, mihi medicinam sibi facienti, saepe opificium suum professus fuit: renui prorsus, ne tam praeclaro opere opella mea com-

Vrbani VIII. P.M. effigies

Bracciani Ducis statua.

compensanda videretur. Cũ vero plerique tanto miraculo stupescentes, de simulata caecitate suspicarentur, in occluso & caeco cubiculo plasten exercere iussus fuit: quam cũ similitudine perfectam edidisset, & venustatem illam faciei cuiusque propriam mire expressisset, certam speciem, vultum grauem, comitemue, hilarem, aut tristem, &, vt verbo dicam, vere loquentem, & pene reconditos cuiusque mores indicantem effinxisset; suae artis praestantiam omnibus persuasit. Rem autem apud Philippum Sara-

racenum publicum Tabellionem teſtati ſunt complures locupletiſſimi, & oculati teſtes, vt ex literis publicis futura ſaecula miraculum credereent.

Facinns publicis literis cõſignatur.

Conuerte animum ad artem memoriae, qua iuuenis corſicus triginta ſex millia nominum, latinorum, graecorum, barbarorum, ſignificantium, nihil ſignificantium, & inter ſeſe nihil cohaerentium eo plane ordine reddebat, quo ſemel acceperat, nuſquam prope inſiſtens, nuſquam haeſitans: quodque admirabilius eſt, ab vltimo incipiens ſurſum ver-

58

Mamoria omniũ maxima.

versus perueniebat ad primum: rursus ita vt primum, tertium, quintum, & sic deinceps omnia diceret: immo vero vel anno elapso eodem ordine, & quo quisque alio vellet, omnia repeteret.

59 Telescopiũ mirabile. Conuerte animũ ad Telescopium, aliaque mirabilia specilla, quibus ars ita fallit oculos, vt remotissima propinqua referat, minima reddat maxima, adeout milij granum omnino exiguũ cedrum exhibeat amplissimum.

60 Aquila Regimontani. Ad Regiomontani aquilam ligneam, quae Maximiliano

liano Caesari Norimbergã venienti mirabili volatu obuiam processit, eumque leni suspensoque volatu in Vrbem prosequuta est.

Ad ferream eiusdem muscam, quae cum ex eius manibus euolasset, & in orbem, hospitibus quasi salutatis, per cubiculum oberrasset, reuolauit eo, vnde euolauit. 61 Eiusdem musca.

Ad eburneas pateras mille & sexcentas, in piperis grano, torno elaborato formatoque in pateram inclusas. Nam Osualdus Norhingherus Sueus Toreuta, omnium qui sunt quique fuerunt praestãtissimus (id 62 Osualdi paterae ex ebore.

enim existimandum est ex opere supra humanam credulitatem, vires certe sedulitatemque humanam) pateras mille & sexcentas ex ebore torno fecit, perfectas illas quidem, & numeris omnibus membrisque absolutas: adeo tamen paruas & minutas, adeo exiles ac tenues, vt omnes (mirabile dictu, mirabile factu.) calice vel potius caliculo, ex vulgaris piperis grano torno facto, includerentur. Mirabile hoc opus e Germania Romam secum adsportauit Ioannes Carolus Schad a Mitelbrach, sedēte Paulo V. Pont.

In piperis grano inclusae.

Pont. Max. Vidit autem cõſpicillo paruitate pene inuiſibiles, atque adeo numerauit tum quiuis alius (facta enim fuit vnicuique videndi facultas) tum maxime Gaſpar Scioppius, & Ioannes Faber Bambergẽſis medicus Romanus.

Ad ligneas bombardas, curru munitas, rotis inſtructas, ornatas denique omni apparatu bellico vſuque neceſſario, minutiſſimas illas quidem ac tenuiſſimas: vt vigintiquinque numero vna cum triginta calicibus ligneis affabre torno factis in vno eoque mediocri pipe- 63 Bombardae mirabiles.

ris grano includerentur.
Haec paucis ab hinc diebus
passim ostentabat Io. Baptista
Ferrarius e Societate Iesu,
vir doctrina & religione clarus.

64 Steuini currus. Ad currum steuini veliferum, quo septemdecim
milliaria duabus horis se
confecisse affirmat: quem
profecto si quis non equis
ductum, sed actum hominis
ingenio vidisset, miraculo
perculsus ab arte ad daemones
stolide prouocasset.

65 Pyxides mirabiles. Ad duas illas rotũdas pyxides,
alphabeto in ora distinctas,
eoque artificio fabrefactas,
vt si huius stylus

in

in centro ſitus moueatur ad A aut B, alter ſtylus alterius pyxidis, Perſijs verbi cauſa eodẽ artificio exttructae, ad eãdem literá ſua ſponte conuerteretur. Si hic ad C.D.E. cetera ſue, ille huius motum ſequutus in eaſdem literas feratur: adeout cum abſente loqui poſſimus, nulla aut voce aut ſcriptura intercedente.

Ad tabulam, in qua aſperſi temere videntur colores, vel ea certe ab imperito puero coloribus tincta & confuſa, nulla fere arte depicta: in cuius tamen medio, cylindro ferreo politiſsimo- 66 Artificioſa tabula.

que poſito, ſtatim in hoc velut in ſpeculo refertur imago ſimillima cuiuſuis, mentitis pigmentis fucatiſque, adumbrati: his nempe, mirabili quadam arte diſpoſitis, hominis adumbrati ſpeciem ad cylindum emittentibus.

67 Ad roſam ex cineribus vſtis ſolerti tamen & ingenioſo artificio excultis & elaboratis, quatuor & viginti horis natam, adultam, perfectamque.

Roſa die nata.

68 Ad ſtylum aut ſphaeram ligneam eamque planam in aquae amphora natantem, & aſſidue orbico motu conci-

Sphaera ſolis pediſſequa.

ci-

citam; quae nempe exoriente ſole ſolem orientem ſpectet, paulatim vna cum eo in meridiem vergat, & inde in occaſum, ſolis aut aemula aut pediſſequa.

69 Muſicum inſtrumentum mirabile.

Ad muſicum illud inſtrumentum, quod trãquillo, puro, ſerenoque caelo, leniſſima aut potius nulla, ſpirante aura, non artificis manu, ſed intrinſeco quoda citharaedo ac ſymphoniaco genio mirabili armonia ſonat, ſonante altero pari artificio temperatum.

70 Miraculum omnium maximum.

Demũ ne pluribus tuas, Lector, aures obtundam, conuerte animum ad vul-

gatam quidem rem omnibusque notam, sed meo iudicio rerum omnium maximum miraculum. Deus immortalis! quid mirabilius bombardae fragore aut ictu? Mentior: quid mirabilius ferrei globi impetu? qua vi fertur ponderosus ille globus? quis ei vim impressit in tormento? vel potius quis extra tormẽtum fouet?

Virtus impraessa refellitur.

Neque dicas, esse *Virtutem impressam*, quae globum pellit fugatque; quia purum id est nomen, nihil me praeterea docens. Scitum namque illud esse vellem, *Vim*, *Qualitatem*, *Virtutem*,

Pro-

Proprietatem generalia quaedam esse nomina, rebus omnibus ignotis ab caeco ignaroque philosopho imposita: quod enim ille nescit, nec vllo assequi modo potest, vim, qualitatem, virtutem, aut proprietatem appellat, pulchro nomine suam tegens ignorantiam: immo (quod magis dolendum est) putans ijs nominibus, omnes se quaestiones dissoluere, rebusque omnibus obscuris veritatis lucem afferre. Ego (fateor ingenue in volante furenteque bombardae globo nihil animo videre possum nec in-

trin-

trinſecus ab ignito puluere, communicatum, nec extrinſecus adhaereſcens; nihil mente comprachendere, quod tam mirabile impetu, saeuiſsimo reflante borea, ingentem ac ponderoſum globum propellat. Id ſolum affirmare non dubito, ſi bombarda nunc primo hominibus innoteſceret, & cũ ingenti tonitru & fragore maximo ferreo globo ſemel exploſo collabentem ruentẽque domum videremus, miraculo ſtupidi timoreque perculſi iaceremus, rem omnem non ad ſolertiam artis, ſed ad cacodaemonis

terricula acceptam referentes. Aer, inquies, ignito puluere commotus impulsusque globum extrudit & propellit. Nugas agis: nam vel saeuissime reflátibus austris tormentum vi maxima globum euomit ac proijcit; globus eodem impetu volat ac furit. Accedit, quod globo prope nos velocissime rapideque lato, proximus aer leuiter commouetur: certe non ita, vt nos impellat aut protrudat. Non ergo hic extrudit & exprimit volantem globum. Demum proiecta ab aere commoto & extrudente non ferri, certis-

Aer explodi-tur.

Ratio & experiẽtia certissima.

tissimo argumento est turbo verbere actus, qui, flante borea vel aliter in diuersum concitato aere, in orbem mouetur: & sagitta, quae scindit potius finditque aerem, quam ab eo compressa extrudatur.

Sed esto in expellendo nitatur aer, incassum tamen hic agit, *Ne sane proficit hilum*. Nam proiecta res quãtum a posteriore extrudente aere impellitur, tantundem ab anteriore resistente retardatur. Neque aer lapidem subsequens (quae Platonis est opinio) ac, ne detur vacuum, succedens in eius lo-

cum,

cum, lapidem mouet, quia aer *ſatis habet, ſi impleat, ne detur vacuum:* imo ſi lapide moto, aer ſubit in eius locũ; hic non mouet, ſed motum lapidem ſequitur Ariſtoteles ait, antecedentem aerem a lapide compreſſum vicinũ comprimere; ac ne detur vacuum, ſubire in poſterioris locum, & ſic proiectum extrudere. Sed a compreſſo aere proiecta non moueri, illud etiam argumento eſt, quod aere magis compreſſo, minus ac ſegnius proiecta moueantur; velocius vero, minus compreſſo. Etenim parua pila, batillo

ſphae-

ſphaeriſtico verberata ſegnius funditur, quam reticulo acta. Intendas oportet mentis aciem, vt haec aſſequaris; exuas aliorum placita, vt credas.

Secundum genus miraculorum.

Iam vero hiſce naturae artiſque miraculis informatus animus, & vtriuſque veluti ſacris initiatus fidelius in eis, quae vnguento ſympathico ſimiliora ſunt, deinde verſabitur. Et primo quidem ea ſunt accurate animaduertenda, quae ex mulierum malacia ſummoque obiectae rei deſiderio in foetu gignuntur: quorum aliqua etſi a nobis ſupra com-

cõmemorata ſunt, quia tamen illa miraculo potius, quam virtutis ſimilitudine ad vnguentum pertinent, ideo alia nunc ſunt afferenda, quae ad vnguenti vim proxime accedunt.

Ego ſane octennem puerum noui, vnguentarij filium, ac nepotem panis custodis Vrbano VIII. Pont. Max. cui ex matris malacia, intempeſtiuoque leporis appetitu in dextera gena leporinae pellis veſtigium impreſſum eſt, ipſiſſimis animalis pilis ſubfuluis longiuſculis ac tenellis refertum: adeo vt verius diceres auulſos 71 Malaciae exemplum.

ſos

ſos ex lepore pilos genae inſitos fuiſſe, quam ex materna imaginatione adnatos. Vndę, obſecro, pili color leporinus? vnde inſignis & maxima ſimilitudo? vnde? niſi ex influente deſiderati leporis vi atque ſpiritu? Ex imaginatione, inquies, vehementi grauidae matris. Mendose: nam mater deſiderio flagrans imprimit quidem in puero tenello rei deſideratae veſtigium; ſimilitudo vero non ex ea, ſed ex lepore deſiderato in veſtigium deriuatur. Quare pili color, tenuitas, laeuitas non matri, ſed lepori referenda ſunt.

Maculae ſimilitudo vnde.

ſunt. Quod ſi minus credulus, immo vere faſtidioſus rem plane contemnas, praebe aures hiſtoriae, quam tibi fideliſſime narrabo.

Nobili Matronae Floren- 72
tinae (nomen autem reticeo incertus, placeat, an diſpliceat pulchrae honeſtaeque mulieri rem patefieri) maculatum eſt dexterum tempus vuae macula, fuſca illa quidem, & adeo obſcura, vt vix oculis pateat; immo nec vix quidem, niſi diligenter inſpectantibus, etiam ſi in carne candidiſſima impreſſa ſit. Frondentibus autem ac virentibus

Maculae vuae hiſtoria

Mira cõmutatio.

vitibus, mirum in modum macula viresces vel lusciosa conspicua est: foecundis fructuque exhuberantibus, fere intumescit; mox e viridi colore paulatim vergit in flauum, deinde haud obscure flauet, flauente vua ac plane maturata; demum appropinquante hieme, vitibusque pampino nudatis, prope euanescit, subfusco solum colore leuiter adumbrata. Vnde mirabilius hic maculae motus, color varius & plane inconstans, constanti tamen ac definito tempore singulis annis cõmutatus; nisi ex vitibus

vuis-

vuiſq; ardenter deſideratis?

Eodem plane modo Andreae Labiae nobilis Veneti variat inſignis macula, vniuerſae dexterae genae ex vini rubri deſiderio a matre impreſſa: nam vere attollitur & mire rubeſcit appropinquante autumno vuiſque matureſcentibus; facta vero vindemia detumet & paulatim langueſcit. 73 Vini maculae hiſtoria.

Neque diſcrepat ab his mali punici fuſca macula, nobili mulieri ex malacia impreſſa quae colorem mutat & omnino rubeſcit, rubentibus punicis a matre deſideratis. 74 Mali punici hiſtoria.

75 Verrucarum historia. Et famulae Principis Caesij magnae ac frequētes quasi verrucae in manu extuberant, fragis aestate pullulantibus; plane subsident & euanescunt, ijs frugibus hieme abolitis: iterum extuberant, subsident iterum, aestate noua, nouoque hieme adueniente. Res igitur desiderata e longissimo indefinitoque interuallo vim, emittit in maculam, foetui desiderio matris impressā.

76 Vini doliaris historia. Haud absimile est, quod de vino doliare scribunt probatissimi auctores, ac scientissimi vinarij experimento comprobant. Commoueri

ueri illud quidem ac pertur-
bari asserunt, turgentibus
in palmite gemmis, nouo-
que vino pendente: quo in
cellarijs condito, denuo cla-
rescere.

Quare non est, cur teme- 77
re leuitatis insimiles aucto- Vrsorum adipis historia mira.
res omnium maximus, Ari-
stotelem, & Theophrastum,
qui scribunt vrsorum adi-
pem *latebrarum tempore exũ-
dantem & intumescentem va-
sa implere*: nimirum cum
vrsi in speluncis hieme la-
tent, eorum adipem in vase
asseruatum commoueri &
intumescere, spiritu ex vi-
uentibus vrsis influente tur-

gentem. neque enim diffi-
cilius ex vrsis, quam ex vuis
vinoque pendente spiritus
emanat, qui alio pertingens
alia aliter afficiat.

78 Vulgi peruicacia. Quod si haec a communi hominum intelligentia disiuncta & non adhuc a natura nobis enodata contemnas (nam ea est quorundam peruicacia, vt quae propria intelligentia fretii non assequuntur, vel per summam naturae iniuriam negare audeāt) quod si expertissimis viris experimenta, aut nugas, obijcias; profecto necesse est, vt non Theophrasto solum probato

to graueque auctore, sed visu etiam olfactuque inuito inficieris;

79 E caepis & allijs in cellario conditis tunc acriorem acutioremque non efflari odorem; cum eorum species in terra progerminat. Etenim & Theophrastus & experimentum testatur, allia caepasque asseruatas eacum propria specie continuitate coniunctioneque naturae consociata esse, vt cum hae tempestiue satae germinant, illa commoueantur, & veluti spiritu intus alente excitato, acutius & vehementius oleant.

Caeparum & alliorum historia.

Semina, tempore quo [illegible] olent ut in plantam facescant; eodem tempore in granario etiam turgent ac germinationem moliuntur. insimulque nescio quid malitiae spirant resipiuntque, eadem ratione qua [illegible]

Gallica histo ria.

Dum vero haec ſcriberem, nec adhuc manum de tabula, Illuſtriſſimus vir Franciſcus Maria Suareſius Epiſcopus Vaſionenſis, cui rudimentum huius diſputationis tradideram, duas mihi ſuppeditauit hiſtorias, ſibi a praeſtantiſsimo Alberto medico Carpentoract. per literas communicatas, vnguento ſympathico mire fauentes: quibus vt fides magis habeatur, ipſarum literarum exemplum huc adſcribere, operaepretium duco.

Il-

Illustriss. & Reuerendiss. D. D.

DE SVARES
VASIONEN. EPISCOPO.

TRactatum de Vnguento Armario Clarissimi domini Petri Seruij tuo nutu & gratia perlegi, Praesul Illustrissime. Iubet tua dominatio, vt quod de eo sentiam, ingenue proferam. Sententia mea suffragium erit illi gratiosum, & fauens, quantum egregios illustrium virorum conatus soleo approbare, & collaudare. Nihil in hoc genere ornatius, nihil eruditius dici posse puto, eodem stylo ad huius operis integritatem duo persequi desidera- Censura Alberti medici.

ra-

rarem; alterum propria auctoris experientia in tanti remedij confirmationẽ, alterum eiusdem remedij descriptionis examen. Illa a tanto auctore omnem demeret damnatae magiae suspicionem, cuius non est expers Crollius, qui & pollicetur medendi methodum per verba, & caratheres, & obseruationes nonnullas in vsu istius vnguenti, quod vocat sympathicum commendat, quas inanes & pene futiles existimem. Eadem experientia decerneret quaestionem, an sit, antequam perquirantur eiusdem rei proprietates, & propter quid, rei existentiam certam faceret, quam

Crollius vere superstitiosus.

alij

alij negant, & ſolam nobis relinqueret admirationem, vt in pluribus naturae operibus, veluti in puella Maſsilienſi ſex- 80
decim circiter annorum, quam ante quadraginta annos noui pulchram & nobilem. Haec in prima frontis piloſa parte morum geſtabat ex imaginatione matris vtero gerentis, quod veris initio, dum eius ſpecie arbores ſurgunt, intumeſcebat, & vireſcebat, poſtmodum rubeſcebat, & nigreſcebat, vti eiuſmodi fructus ad maturitatem perfectam pertingere ſolent, deciſis ex arbore fructibus & folijs, planus remanebat locus ad proximum ver. Viuit adhuc

Maſſilienſis puellae hiſtoria.

Mulier lombardienſis

eru-

81 eruditissimus Doctor medicus Aptensis Dominus Lelong qui cerasum eôdem modô progrediens propè auricularē digitum defert. Mirari liceat sympathiam & veluti dependentiam animalis a vegetabili. Vnguenti descriptio satisfaciet quaestioni, quid sit, ego aliquantulum diuersam apud varios auctores animaduerti. In illius examine mire eluceret singularis auctoris eloquentia & vberior doctrina, cuius velim esse aemulus, vt et Dominationis Vestrae Illustrissimae seruus obsequentissimus.

Cerasi historia.

Carpentoracti 2. Mar. 1637.

Albertus Med.

Haec

Haec autem cum ita ſeſe habeant, non eſt, quod aniles ſuperſtitiones aut commenta eſſe exiſtimes, quae a grauiſſimis viris de naſo arte reſtituto, deque Apuli aranei veneno commemorentur.

82 Et quidem ſatis inter omnes conſtat, Petrum Boianum, Taliacotium, ceteroſque nobiles chirorgos amputatum naſum tum ex propria aegri carne, tum ex aliena non ſine magna hominũ admiratione refeciſſe. Ceterũ in hac vere miranda chirurgia illud accidit praeter expectationem & opinio-

Boiani & Taliacotij mira opera.

nio-

nionem omnium, vt nasus, ex propria aegri carne restitutus, nunquam contabuerit: qui vero ex aliena, tamdiu incolumis fuerit, quãdiu alter homo, e cuius carne refectus fuit nasus, vixerit. nam eo mortuo, sensim contabuit adnatus nasus, ac tabe, & putredine confectus decidit. Vnde obsecro, portentum hoc & miraculum, nisi ex vere mirabili & prodigioso spirituum e viuente homine ad nasum effluuio? Nonne hic homo, cum viueret, quamuis longissime dsiunctus, quandam vim saluta-

Naturae vere miraculũ.

Mirandus influxus.

ta-

tarem, vitalemque emittebat in nasum restitutum? Quid vero sit haec vis, quomodo e longinquo feratur in nasum, fateor, me plane ignorare; puto in naturae penetrali intime & obscure delitescere, & nobis datum esse, admirari potius, quam nouisse.

Neque vero fide dignis auctoribus abroganda fides est, aut temere renuenda, quae docti ingenuique viri testantur. Ego sane non tantum apud probatos auctores expertosque ea legi, sed etiam a nobili eruditoque viro, & ab omni fuco alie-

Cōfirmatio historiae.

alienissimo accepi, Panormitanum Equitem multos annos habuisse nasum e famuli carne restitutum; hoc vero mortuo, eundem amisisse.

83 Apuli aranei historia. Quid dicemus de vi illa plane mirabili, quae ab araneo (tarantulam Apuli nominant) in commorsum hominem e longinquo deriuatur? nonne constat, cōmorsum ab araneo singulis annis sub idem tempus, quo impressum fuit venenum, ijsdem symptomatibus corripi, donec araneus moriatur? nonne eo mortuo, cantamine quodam arteque ac-

accerſito, paulatim contabeſcens impreſſum venenum tandem aboletur? Vana, dices, ſunt haec, futilia, & aniles fabulae. Vana igitur putes, neceſſe eſt, vinum, vuam, malum punicum, fraga, ceraſum, morum, allia, caepas, aliaque huiuſmodi ſexcenta, quae a vi & energia, e longiſsimo interuallo deriuata, aperte commutantur, quaeque actionem *nobis* in diſtans atteſtantur. Immo vero neceſſe eſt, vt Timone Nicaeo obſtinatior, exhauſto ſapientis rubore, nec ſenſui nec experimen-

Firmatur hiſtoria exemplis.

Timon Nicaeus hominum obſtinatiſſimus.

to credendum putes.

Quorſum, inquies, haec? Quorſum tot tantaque naturae, artiſque miracula, huc quaſi in faſtidium adducta? nempe, vt intelligas, naturam plurima in rerum vniuerſitatem, atque in hominum proſpectum quotidie magis magiſque miranda producere, quae vnguento ſympathico paria ac ſimilia ſunt. Vtque intelligas, nihil pene ex eo genere eſſe, *quod fieri non poteſt*: imo vero immenſam eſſe naturae vim; infinitam & omnino interminatam Dei potentiam: adeout *Poſ-*

Cur huc congeſtae tot hiſtariae?

Poſſibile interminatum e.

ſibile

ſibile Deo (dicere auſim)
& naturae aequale haben-
dum videatur. Quod ſi ita
eſt, quis negare audet, ſo-
lertem, ſubtilem, & recon-
ditam artem, comitem,
aemulam, adminiſtram-
que naturae, huius arcana
ſedulo ſcrutatam ac penitus
aſſequutam, eiuſmodi POSSE
vnguentum componere,
quod gladio ſolum panno-
ue illitum abſenti vulneri
medeatur?

Sed alium video Ariſtar-
chum, me aut tanquam
nimis credulum & ſimpli-
cem illudentem, aut incre-
pantem tanquam ignarum

rudemque philoſophum; qui rem aſſeram; nulla ful- tam ratione, nullaque veri ſpecie fucatam. Sed heus tu? fabellam geſtis audire? morem geram: nam & ipſe *tuas geſtio nutantes auriculas videre*. Etenim de rebus abditis, quae arcana vi agere dicuntur, ratiocinari, eſt vere fabulari: ita quidem ſentio, ac profiteor; etſi complures eſſe ſciam, qui, propria intelligentia freti, rerum fere omnium ſcientiam ſe conſequi facile poſſe arbitrentur. Ceterum vt intellectum noſtrum inhiantem veritati aliqua veri ſpe-

Qnodam fabellam narrate, aſinus auriculas mouebat.

cie

cie capiamus, & fucum aliquem mentitae veritatis ei obducamus, aut certe blandiamur veritatem affectanti, sic puto implicatam rem explicari posse. Ratum apud omnes pene Philosophos est, caelum ita cum orbe terrae consociatum esse, ita huic patrocinari atque prae esse, vt nihil hic agatur, quod inde vim non deducat praecipuam. Sic Aristoteles dixit, a sole & homine hominem generari; sic Plato vnicuique speciei non solum peculiare astrum praefecit, viresque impertiri censuit; sed ipsas etiam specierum

Differitur de ratione, qua vng. agit.

Aristotelis Platonis Fernelij placita.

ideas inde accersiuit. Sic Fernelius calorem rerum omnium opificem, tanquã alter Prometheus, de caelo duxit. Hic autem calor, vis haec caelestis auctor est rerum omnium praecipuus; & vt e caelo demissus, rebus intime inseritur; ita omnia simul amice nectit & mirabili sympathia vincit. *Necessario enim* (inquit Cicero) *omnia vno diuino ac continuato spiritu continentur:* atque adeo, vt ait Scaliger, *concors & consentiens natura sibi rerum omnium, tum superiorum, tum nostratium admirabili serie perpetuaque necessitudine*

Calor hic & spiritus est anima mũdi

coniun-

coniungit, itaut non ſolum ſint in rebus tanquam gradus, aditus, receſſus ſeperatis, verum etiam eorum, quae ſeiuncta penitus videntur, ſubſtantiarum commiſtiones. Quare vnumquodque cum altero ſympathia conſociatum, vt magnes cum aſtris, palea cum ſuccino, cum ferro magnes ceteraque ſexcenta, per eum ſpiritum ſuas vires impertitur (ſpiritum autem appello, quicquid ſit illud, quo res inuicem amice nectuntur, e caelo deriuatum) ſic homo viuens in naſum alienũ ſalutarem vim emittere videtur: ſic Apulus araneus

Omnia per ſpiritum vnà nectuntur.

neus in commorſum hominem perniciosum effundere venenum: ſic fraga, ceraſus, morus, carnea, fraga, morum, ceraſumque in tumorem attollere, viriditate, rubore, ac nigritia ſuffundere: ſic allia caepaeque ſatae allia caepaſq; in cellario conditas acuere & excitare: ſic vua in vitibus cum doliare vinum, tum hominis maculam commouere: ſic homicida homini occiſo quiddam impertiri, quo ſáguinem cốcretum reſoluat: ſic demum vnguentũ ſympathicum eiuſmodi in vulnera vires emittere, quibus

Quomodo ceraſus & macula foetum afficiat.

Quomodo vng. armar. agat in diſtans.

bus ea medeatur.

Ceterum quia *Veritas in occulto latet, a natura in profundo demersa, limaturque,* vt ait Cicero, *in disputatione* subtilius & in lucem profertur clarissimam, operaepretium est, quo res, discussa omni caligine, aperte omnibus pateat, aduersariorum rationes diligenter colligere, fideliter afferre, & strenue refutare.

Veritas rerum latet.

Et primo quidem diuersa medicamenti compositio negocium nonnullis maxime facessit; illudque vanum esse facile persuadet. Nam, inquiunt, si inconstans est

Primum argumenrum aduersario. sariorum soluitur.

atque

atque dissimilis vnguenti structura, fieri non potest, vt constans sit, firmaque, & nullo daemonis fucata dolo eius facultas. Et quidem humanũ sanguinem, a plerisque in compositione vsurpatum, respuunt aliqui & plane aspernantur.

Vnguẽti cõpositio varia

Adipem necessarium esse nonnulli aiunt, inutilem futilemque alij. Vsneam (sic enim isti *Cittiaei, aduenae omnino atque ignobiles verborum opifices,* Muscum appellant, in cranio suspensi hominis natum: putantes se, quod olim Tiberius Caesar nequiuit, barbara nomina ciui-

ciuitate Romana donare posse) Muſcum, inquam, nonnulli ſummopere praedicant, contemnunt nonnulli tãquam ſuperuacuum. Terebinthinam, bolum armenium, oleum lini, roſaceum, ſantalos rubros, lumbricos, apri vrſique adipem, conſolidam maiorem, lapidem hæmatitem ſunt qui approbant, ſunt qui plane improbant. Immo vero adeo inter ſe diſcrepant vnguenti auctores & vindices, vt pro ſuo quiſque genio, quod lubet, vnguento ingerere videatur. Paracelſus, qui vel auctor vel aſſer- Vſnea quid.

tor eius medicamenti esse censetur, eoque Maximilianum Caesarem donasse fertur, hanc commentus est compositionem: ℞. *Vsneae vncias duas, mumiae vnciam semißem, pinguedinis humanae vncias duas, sanguinis humani vnciam semissem, olei lini dracmas duas, rosacei, boli armeni ana vnciam vnam: misce fiat vnguentum.* Ioannes Baptista Porta eandem probat, addita solum terebinthinae vncia. Eandem Rodulphus Goclenius: haud absimilem Robertus Flud: diuersam Osualdus Gabelchouerus; ℞. *pinguedinis apri,*

Io. Baptistae Portae compositio.

Roberti Flud compositio.

vrsi

vrsi ana libram vnam, eaque liquefacta abluantur vino rubro, adde pulueris lapidis haematitis vnciam vnam, santali rubri dracmas sex, lumbricorum praeparatorum dracmas duas, vsneae quantum haberi potest, misce fiat vnguentum. Huic consimilis a Iacobo Colero tradita est: ℞. *pinguedinis verris aprugni domestici vrsini ana libram semissem musci e cranio humano pugillum vnum, lũbricorum terrest. mens. $\frac{1}{4}$ lapidis hematitis vncias duas, santali rubri, radicis consolidae maioris ana vncias tres, misce cum vino fiat vnguentum.* Plurimum vero

Iacobi Coleri cõpositio

ab

Crollis compositio.

ab his distat Crollij descriptio: nam hic reiecta pinguedine apri, verris, atque vrsi, vsurpat apri cerebrum: muscum vero abradendum iubet, *Luna crescente & in bona domo*, vt loquitur, *existente Veneris, si fieri potest; non Martis aut Saturni*. At vero

Io. Vuitichij compositio.

Ioannes Vuitichius ab his omnibus maxime dissentit; &, vt videtur, veluti

Cumea Sibilla horrendas canit ambages.

muscũ, mumiam, adipem, sanguinemque humanum aspernatur: quae tamen alij fundamentũ vnguenti praecipuum esse praedicant.

Iam

Iam vero ſi adeo inter ſe diſcrepant vnguenti artifices, ſi quod alij iaciunt tanquam fundamentum, alij velut inutile ineptumque euertunt; quis eſt tam antiquus & ſimplex, qui id vanum eſſe non putet? Sola, inquiunt, compoſitionis diſcrepantia vnguenti vanitatem atteſtatur. Ceterum nugae ſunt haec, merae nugae: vix enim vllum eſt generoſum nobileque medicamentum, cuius apud omnes vna ſit & plane conſtituta cōponendi ratio. Theriaca, electuarium ex hyacintho, & Mithridaticū anti-

Quid a diuerſa compoſitione cō ſequatur.

Argumentū diſſoluitur.

ti-

tidotum (vt ſexcenta prae-termittam) id vnicuique declarat. De vnguento vero ſympathico omnes in eo conſentiunt (vnum excipio Vuitichiũ, de quo poſtea dicam) vt componatur ex re quapiam ſympathica, humano ſanguine, vel muſco, vel adipe, mumiaue, quae cum homine cognatione quadam ac ſympathia conſociata non eſſe, bardus eſſet ac plane ſtupidus, qui inficiari vellet. Conueniunt etiam componendum id eſſe ex ijs, quae ſcopo vulneris collimãdo apta ſunt. Scopus autem, ſi cre-

Vnguentum componitur ex re ſympathica.

di-

dimus Galeno ceterisque medicinae proceribus, maxime est diducta labra adducere, adducta conseruare, vnire, &, vt plane coalescant, operam dare; fluentem sanguinem sistere, imminentem inflammationem cauere, suppurare contusam carnem & cutim; suppuratis nouam sufficere, naturalem partis calorem spiritusque fouere, tueri ac retinere temperamentum, atque omnibus symptomatis mederi. Horum aliqua natura efficit, aliqua ars medica. natura quidem vnit glutinatque vulnus, quod prae-

Scopus in vulneribus sanandis.

Quid praeest natura in vulneribus.

cipuum eſt huius opus; contuſam carnem ac laceretam cutim coquit in pus, coctum expellit, expulſo nouam carnem ſubſtituit. Ars fere amouet impedimenta, quo natura ea omnia perficere poſſit. Nam primo quidem eo incumbit ars, vt, ſi quid in hiante vulnere interceptum eſt, telum, ſanguinis grumus, ſimileque extrahat; deinde vero vt ſanguinem fluentem ſiſtat, ne calore ſpirituque euaporato pars langueat ac frigeat, impotens proinde futurae coctioni, expulſioni, generationi, glutinationi; tum adducit

Quid ars præſtet in vulneribus.

labra

labra, adductaque conseruat, naturam puri coquendo incumbentem, expellentem, generantem, atque cicatricem ducentem, fouet: demum, vt inflammationem ceteraque symptomata, vulneri familiaria, accessu prohibeat, enititur & elaborat. Iam quae fiunt a natura, nulla fere medici ope fiunt: quae vero ab arte, partim per chirurgi manũ, fasciam, linteum, phlebotomiam, ceteraque; partim per adhibita appositaq; medicamenta, oleum, vnguentum, emplastrum, ceratum, ac similia efficiuntur. Etenim in-

In quo discrepet ars a natura.

Diligenter aduerte.

terceptum quidpiam instrumento ex hiante vulnere extrahitur, distita labra manu coëunt, coita seruantur fascia, inflámationem phlebotomia prohibet, medicamentum purgans, cucurbitulae, frictiones, ceteraque huiusmodi. At vero fluentem sanguinem imposita medicamenta sistunt, euaporátem spiritum, caloremque exhalantem obducta illitaq; pharmaca retinent naturam, contusae carnis suppurationi incumbẽtem olea fouent, vnguenta, emplastra, ceteraque: abstersioni, expulsioni, nouae carnis gene-

generationi medicamenta, naturae opem ferentia auxiliantur, cuiusmodi praecipue sunt oleum Hispanae, balsamum nostrate, alia, quae vulneraria dicuntur. Iam vero (gradatim descendo in vnguentum sympathicũ) quaecunque ab alijs vulnerarijs medicamẽtis effici dicuntur, ab vnguento Sympathico effici posse, mihi persuaderi facile patior. Nam fluentem ex vulnere sanguinem armenius bolus sistit, spiritum & naturalem partis calorem euaporãtem, oleum & alia vnguine suo exitu prohibent: suppuratio-

Peculiaria de Vnguẽto armario.

Singulae vnguenti partes examinãtur.

nem contusae carnis adeps iuuat; glutinationi idem bolus armenius opitulatur, absterſioni terebinthina, expulſioni puris, nouae carnis generationi, aliiſque, quae natura medicamento auxiliante abſoluit, ea praesto sunt, quae calorem fouent, & naturale partis temperamentum tuentur. Ex quibus omnibus vnguentum hoc vulnerarium constare, vnusquisque eius cõpositionem perpendens intelligere potest. *Archimedes*, inquies, *non posset melius describere*, si vnguenti artifices in eo componendo vna

Obiciunt vnguẽti hostes.

om-

omnes conſentirent. Sed VVittichius a ceteris diſſentit, & pleraque conſulto praetermittit, quibus deficientibus operationes omnes, quas proxime nominauimus, deficere neceſſe eſt: & tamen ſanitatem ex vnguento partam pr edicat, affirmat, iurat: ex vnguento igitur nulla vi naturali praedito, nulla aut aperta, aut abdita facultate inſtructo: ſed potius (vt coniectare licet ex ſanitate mirabiliter recuperata, & ex vnguẽto ex nugis compoſito) certa ſuperſtitione fucato. Sed

Obiectio diſſoluitur.

Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.

nihil tamen in nostro vnguento subodorare poteris, quod pio animo male oleat. Si VVittichius expertus aliquando est vnguẽtum sine adipe, sanguine, ceterisque sympathicis vulnera sanare, naturae sanitatem acceptam fero, non vnguento, non daemoni: non quidem vnguento, quia nulla pene vi praeditum est, nulla sympathia cum aegro coniunctũ. Non daemoni, quia non est, cur velut *in theatrum Deos aduocemus, vt soluant nodum fabulae*, si mirabilis effectus

cau-

causarum rei manifestae adscribere possumus: naturae scilicet, quae τῶν νόσων ἰατρός. Cur ergo, inquies, quaeuis sanatio, quae a quouis medicamento sympathico parta dicitur, naturae adscribenda non est? Nempe ob eandem causam, ob quam, adhibito verbi causa Hispanae oleo, medicamento non naturae sanitas adscribitur: quia scilicet vnguento sanandi vi praedito accepta referri potest, nullo hinc absurdo consequente; vt ex rationibus aduersariorum a nobis refutatis ac deinceps refutandis liquido

Altera obiectio.

con-

Sāguis hum. neceſſarius in vnguēto.

conſtat. Sanguinem vero, muſcum, mumiam, ceteraque ex homine ſumpta, neceſſaria eſſe vnguento cōficiendo, ideo exiſtimamus, quod aegro per ea arctiſſima cum vnguento cognatio ſit: Etenim in homine hominiſque partibus calor ineſt caeleſtis, praecipuus actionum auctor, cuius vim eſſe plane mirabilem ac vere caeleſtem ex Ariſtotele & Platone liquet, liquet ex Hippocrate, qui libro de principijs, *Mihi quidem videtur*, inquit, *quod calidum vocamus immortale eſſe, & cuncta intelligere, & videre, & audire,*

Calor naturalis eſt vere caeleſtis.

re,

re, & ſcire omnia tum praeſentia tum futura. Calor autem hic, ſpiritusue, ſicuti minimis quibuſque corporis partibus penitus inſeritur, ita eſt earum ὀσία & veluti eſſentia ac natura, quas mutuo quodam conſenſu & occulta ſympathia arctiſſime vincit. Quare mirandum non eſt, ſi adeps humanus, mumia, muſcus, & ſanguis, qui ſeminarium eſt caloris & ſpiritus cognationem habeant cum genere humano. Mirabitur haec rudis Ariſtarchus, non ſecus ac *Si mulier vitulum, aut ſi bos ediderit agnum*: vel certe con.

Cur ſanguis hum. ſit neceſſarius vnguent.

contemnet, quaſi nos ab rationibus inopes, & noſtri ingenij viribus diffidentes ad caeleſtia confugiamus. Ceterum non eſt, cur vere moroſus ac difficilis omnia faſtidias: mihi ſane nihil odioſius eſt eo hominum genere, cuius palatum adeo ſapit, vt omnia plane ſtomachetur: cui *Nec Demoſtenes ſati facit*, nec *Coae Veneris pulchritudo*, aut *ſimulacrum Iouis Olympici*. Etenim calorē ſpiritumque e caelo deductū translatumque ad nos, omnes ſapientes antiqui, recentiores agnoſcũt, in quaeſtionem minime reuocandum.

Moroſitas odioſa eſt.

Alij

Alij vero ingenij aciem in omnes vnguenti partes acrius intendentes ſingula quaeque diligenter examinant: cumque earum nullam aduertant ea vi praeditam, vt abſenti vulneri mederi poſſit, vnguenti praeſtantiam, vt vanitatem & malitiam, nobis obijciunt. Neque enim (inquiunt) ſanguis humanus, neque pinguedo, muſcus, terebinthina, oleum lini, bolus armenius, aut quiduis aliud in vnguentum vſurpatum, eiuſmodi vi praeditum eſſe videtur. *Heu priſca fides!* Tam ne bardus es, tā rudis me-

2 Alterum argumentum aduerſariorum.

Diſſoluitur argumentū.

medicus, in philosophia, tam hospes & aduena, vt nescias, sexcenta esse, quae sigillatim aestimata, inutilia pene sunt, nulla (dicere ausim) vi praedita? Si vero generatim, penitus admiranda? Theriacam habes; vel potius (quod magis mireris(habes fossile stibium, vulgo antimonium, nulla purgandi vi praeditum; habes chrysocollam, quae, si ethimologiam spectes, aluũ potius tardat: nam auri gluten Latinis significat: mista habes haec eadem, incredibilem purgandi vim omniumque maximam ex mix-

Compositio quantũ pos-sit.

tio-

tione adepta. Quid dicemus de puluere nitrato? vim eius esse admirabilẽ, quippe qui tonitrua & fulmina imitetur & aequet, sciunt omnes; omnesque sciunt, neque nitrum, neque sulphur, aut carbonem, ex quibus is constat, ea vi praedita esse. Itaque hoc argumẽtum, quod principio velut *Euripidis emphidexium* esse videbatur, infirmum reuera futileque est,

Et redit in nihilum, quod fuit ante nihil.

Puluis tormẽtarius ad mirabilis.

3 Nonnulli vero (ridendi profecto sunt hi) vnguenti superstitionem ex eo coniectant, quod suspensi homi-

Testum argumentum.

nis

nis muſcus in compoſitionem vſurpetur. Si enim, inquiunt, naturalis eſſet vnguenti vis, non magis laqueo, quam morbo mortui hominis muſcus vtilis atq; ſalubris eſſet. Sed vere audio anicularum murmura; quae hoc ipſo, quod aliquid ſuſpēſi hominis adhibetur, de ſuperſtitione continuo trepidantes & meticuloſae ſuſpicantur. Philoſophi eſſe animaduertere, hominem morbo non confectum vberiori ſpirituum copia circumfluere, morbo vero afflictum ſpiritibus exhauſtū contabeſcere. Suſpenſum

Diſſoluitur argumentū.

prae-

praeterea vberrimos laqueo ſpiritus ad caput allicere ac trahere: hoc igitur ſpiritibus turgeſcens, & radicati etiam humidi ſuccoſus, foecundiori ac praeſtantiori muſci ſeminario praeditum eſt. In vnguento autem tam mirabili componendo ſelectiſſima praeſtantiſſimaque vſurpanda eſſe, quis dubitat?

Muſcus ſuſpenſi hominis praeſtantior.

Neque vero aditus ad caput laqueo ſpiritibus intercluditur ita, vt in thorace omnes & faucibus haereant: quia ligatum praeſſumque guttur ſanguinem non ſpiritus tranſitu prohibet. Declarat id quidem calor faciei

nõ mediocris, rubor, & vinculo arctius ſtringente, & ſpiritibus propterea eo incongruentibus, plumbeus color, quo facies perfunditur.

4 Quartum argumentum. Neque eſt cur ſympathiã ſanguinis adipis muſci cum homine vanam & fabuloſam putet Sennertus quod ſanguis, exempli cauſa, corrumpatur ac putreſcat, corpore, vnde miſſus eſt, conualeſcente, immo plane incolumi; quia ſympathia inter ſanguinem & hominem non ea eſt, quae ad producendam vitam, vel ad valetudinem tuendam ſit neceſſaria; ſed quae ad quaſ-

Diſſoluitur argumentũ.

dam

dam actiones ſui perutilis. Exemplo rem aperio: venenum a ſcorpione membro impreſſum arctiſſima cum ſcorpione ſympathia coniũctum eſt: vt patet ex eo, quod hic, contuſus & vulneri appoſitus, reuocat exugitque venenum a ſe membro actũ inſpiratumque; & tamen is qui vixiſſet incolumis, etiam ſi impreſſum a ſe venenum vna cum homine extinctũ eſſet. non enim vnquá ſcorpius cum homine venenato interijt, aut interijſſe fertur.

Quae ſympathia ſit neceſſaria vnguento.

Scorpius venenum.

5 Mihi vero laborandum non eſt (vt vehementer laborandum, ſummiſque in-

Quintum argumentum.

genij viribus contendendum, omnes arbitrantur) de *ſphaera*, vt vocant, *actiuitatis* vnguenti vulnerarij. Nam etſi plurima agentia naturalia certam *nobis* habent ſphaeram actiuitatis, certum ſpatiũ, ἀπόῤῥοιαν, ſeu virtutis effluuium circumſcribens, aut vim certò aliquò emittere nobis videantur; tamen multa ſunt, quorum ſphaera quam latè, longeque pateat, haud certò ſcimus, aut, ſi ſcimus, eam longius pertingere ac propè indefinitã eſſe intelligimus. Et vero quam ſphaeram actiuitatis habere putamus

De ſphaera actiuitatis complura.

ma-

magnetem, vel potius ſtellas ad ſe magnetem allicientes? Quam ſphaeram illuminandi noſtraque corpora varijs qualitatibus afficiendi habere Solem, Lunam, Stellas, ſupera denique omnia? Sol ex infinito prope interuallo ſua vi ad terram vſque pertingit, longiuſque progrederetur, ſi terra eſſet longius diſſita. Luna plena, nouaque, imo intermeſtris ac dimidiata Italũ lunari morbo aeque afficit atque Aegyptium, Perſam, Indum, ceteros orienti proximos: quinimo peraeque hos atque Gallos, Germanos, Nor-

Sphaera actiuitatis magnetis.

Solis.

Lunae.

uegos aliosque vltimum occidentem & septentrionem incolentes. Ignis exurit lignum, sibi contiguum; calefacit hominem, sibi vicinum; illuminat aerem, longe distantem. Quid? etiam e longinquo interdum ignis comburit. Nam apro-

Ignis.

xeos herbae radicem a se distantem accendit, longius pertingens sua vi, quam vulgus hominum opinetur. Corruet, inquies, Porticus Stoicorum, Licaeum, Aca-

Obiicitur.

demia, ceteraque philosophorum gymnasia ruinas agent, si incertam esse dixeris, minimeque constitu-

agent,

tam agentium ſphaeram actiuitatis. Corruant, nihil moror, penituſque labantur, ſi infirmo nitantur fundamento. Sed reuera corruere non ſinit, vndique fulcit ac ſubſtentat, qui rem intentis mentis oculis contemplatur. Definita eſt atque certa agentibus, non nobis, eorum ſphaera actiuitatis; vim certo aliquo emittunt omnia: quo vero, quam longe lateque non raro ignoramus, putantes breuiori definitam eſſe interuallo, quá reuera ſit. Quam igitur actiuitatis ſphaeram hominis eſſe putamus alienum de

Reſpōdetur.

Quomodo ſit definita agentium ſphaera actiuitatis.

longinquo nasum seruantis? Apuli aranei impressum membro venenum fouentis? mori ac cerasi sui quasi speciem in modum tam mirandum in homine immutantis? aut eius, qui ex Gallia in Italiam canem allexit? Fertur enim canis dominum, ex Lugdunensi Gallia in Italiam profectum, e longissimo interuallo pluriumque dierum flexuoso incertoque itinere, & insequutus & consequutus fuisse. Fabellam putas de cane quae narro, ab alijs mihi narrata? Audi historiam domesticam ac verissimam.

Historia de cane.

Ser-

Seruio meo germano fratre, Roma Spoletum redeunte, domesticus canis latrare coepit, & inconsueto quaeruloque vlulatu domum implere multo ante, quam is domum appropinquaret; imo vero vltro ac citro commeare & vndique discurrere: tandem morae impatiens aperta ianua domo prosilijt, & redeunti Seruio longe obuiam processit. Idem canis (quod certe longe mirabilius est) ab eo die, quo Seruius Spoleto Romam profectus fuit, moerens, demissus, afflictus, & ab omnium consuetudine abhor-

Domestica historia.

Miranda de cane.

abhorrens in angulo domus perpetuo ſere dormitabat & a cibo pene omni ſeſe abſtinebat. Cum vero primum frater Roma Spoletũ verſus iter iniret, ſtatim canis moerore depoſito ſe erigere coepit, & conſueto cibo reficere. Neque vero exiſtimes, caſu id ſemel accidiſſe, quia toties contigit quoties Spoleto Romam Seruius migraret, ac Roma Spoletũ reuerteretur. Quinimo domeſtici omnes ex eo coniectabant, Seruium, in patriam reuerſurum, iam in viam ſe dediſſe, quod canis recenti ac repentina

hi-

hilaritate priſtinam triſtitiam relaxaret, omnibuſque noua feſtiuitate blandiretur. Illud etiam, quod de fele, a fide digniſſimo praeſtantiſſimoque Poeta Franciſco Stelluto nuper accepi omnino improbat certá ἀπόῤῥοιαν: Felis Aeſio e Capuccinorũ domo in aliam eorundem Patruum duodecim millia paſſuum Aeſio diſtantem, ſacco concluſus, cum tranſportatus eſſet, eadem die per arduam latebroſam ac tranſuerſam viam Aeſium repetijt. Iam vero, Sennerte, (hunc appello, quippe acerrimum omnium atque inſe-

Hiſtoria de fele.

Diſſoluitur argumentũ.

infeſtiſſimum vnguenti ho[illegible] ſtem) quod nam ſpirituum effluuium manare putas e fele Aeſio profecto ? e Spoletino homine ex Vrbe vix pedem efferente ? Quam ſphaeram actiuitatis eſſe putas vrſi, vrſinum adipem in vaſe aſſeruatum commouentis ? leporis leporinos pilos tenello puero planeque imberbi in genam inferentis ? vuae vinum doliare maculamque hum: commouentis ? mali punici mulieris occipitium ; vini rubri viri genam tam facile ac perſpicue immutantis ? fragarum carnea fraga incre-

Vr[illegible]i adipis leporis ceterorũ ſphaera

di-

dibili vi afficientium? Vanum profecto eſt, quod vulgo omnes aſſerunt de certa *nobis* ſphaera actiuitatis.

Quare minus faceſſit negocium, quod de medicamento pyxide condito adiũgit Sennertus. Nam etſi mirandum eſt, vnguentum, gladio in arca alioue incluſo adhibitum, (nam medicatus gladius in armario includitur, vt aëris vim effugiat: alioquin enim vulnus non mediocri afficitur detrimento) vim in vulnus e longinquo effundere, perſuadens nempe arculam, vbi conditum eſt, domi parie- 6 Sextum argumentum

tes,

tes, valles, montes, & quicquid tandem interiectum est; seque insinuans in occlusum vulnerati domicilium, in circumlitas obductasque vulneri fascias, ac demum in ipsum membrum vulnere affectum: quamuis, inquam, haec miranda sint, nec ab vnguento praestari posse videantur, longe tamen mirabilius est, polum, stellasue, aut montes, quos recentiores commiscuntur, magneticos sub polis assurgentes, ex infinito prope interuallo, superatis immensis montibus, vallibus ingentibus spatioque longissimo

Vis vnguēti quocunque peruadit.

Vere mirāda

simo

ſimo in magnetem vim emittere plane admirabilẽ. quae cum a commoto aere non agitetur, non iactetur a vento, nec prohibeatur, quominus ad magnetem pertingat; mirandum non eſt, ſi vnguenti vires e pyxide in vulnus recta ferantur, nullo aere aut vento diſiectae, neque parietibus domorum, montium vaſtitate, aut longa vallium intercapedine prohibentibus.

Reuocant praeterea in dubium vim medicamenti, quod non ſemper, quod nõ omnibus medeatur vulneri- 7 Septimum argumentũ.

neri-

neribus. Nam, inquiunt, fieri poteſt, vt, quando adhibito medicamento vulnus ſanatur, non vnguento reuera, ſed naturae morborū omnium medico, ſanitas accepta referenda ſit: praeſertim cum vulnerum ſanatio, quae in glutinatione maxime conſiſtit, ſolius ſit naturae opus; medicus vero impedimēta ſolum amoueat. Vin dicam, quod ſentio? hoc argumentum Sennerto non parcit,

Vulneris ſanatio eſt naturae opus.

Diſſoluitur argumentū.

Reuolutaque tela vertit in auctorem.

ſiue enim vnguento ſympathico, ſiue quouis alio me-

medicamento vulneri opituleris, natura ſemper eſt morbi medicus, cum vulneris ſanatio, vt dictum eſt, in glutinatione ſita maxime ſit, quae ſolius eſt naturae opus. Poſſem igitur (ſi res ita ſeſe haberet) omnia medicamenta tanquam inania reſpuere, vulneris ſanitatem vnius naturae viribus adſcribens. Vnguentum ſympathicum efficit ea omnia, quae vnumquodque aliud vulnerarium medicamentum, eo tamen diſcrimine, quod illud iucundius, hoc moleſtius; illud abſens, hoc praeſens; illud mi-

Diſcrimen in. ... vng. ar mar. & alia.

mirabili, hoc vulgari ratione efficiat.

8 Quod vero ad vulnera sananda opus sit multiplici operatione, quae ab vno vnguento sympathico minime praestari possunt, vt *Sordium abstersio, puris concoctio, excrementorum expulsio, carnis gene at o*; sunt merae nugae. Nam exploratum est, sexcenta alia medicamenta, vt Ducis Etruriae balsamum, ea omnia exequi & perficere. Passim non in Italia solum & Hispania, sed etiam in Gallia, Belgio, Germania vnum vulneribus sanandis saepe adhibetur Hispa-

Octauum argumentum.

Argumentũ dissoluitur.

ſpanae oleum. Romae quidem celebre eſt, & vulnerariorum omnium medicamentorum longe praeſtantiſſimum (id enim teſtantur vnanimes experti chirurgi) Balſamum a Tobia excellẽti chymico & botanico ſcientiſsimo optimi Principis Frãciſci Cardinalis Barberini paratum; a quo ſolo operationes omnes vulneribus neceſſariae, quas pollicentur complura alia medicamenta, praeſtantur, *Abſterſio, Concoctio, Expulſio, Generatio, Glutinatio*. Praeterea vnguentum ſympathicum ex *glutinantibus* conſtat, ex

Balſamum Tobiae praeſtantiſs.

Vng. arm. cõſtat ex omnibus neceſſarijs.

ſuppurantibus, renouantibus ce-
teriſque neceſſarijs. Demum
vnicum vinum, ſolaque
ligatura haud exiguis vulne-
ribus ſaepe medentur: quae
quia ex abſtergentibus, con-
coquentibus, glutinantibus
ceteriſque talibus non con-
ſtant, non ſunt propterea
tanquam inutilia improbán-
da. Itaque quocunque tan-
dem argumentum diri-
gas, quouis modo flectas &
tuo arbitratu inuertas, v
thymbra ſemper erit, *ex*
qua lancem facere nemo po-
teſt.

9 Neque vulneratarũ par-
tium diuerſitas nobis, vt Sẽ-

Nonum argumentum.

ner-

nerto, negotium ſaciſſit, vnguentumque infirmat: nam etſi caro, vt doctiſſimus hic vir nobis obiectat, neruus, membrana diuerſo temperamento praedita sũt diuerſoque proinde medicamento indigere videantur; tamen & balſamum Cardinalis Barberini, & Ducis Etruriae, & oleum Hiſpanae, & alia ſexcenta diuerſis medentur tum partibus, tum vulneribus. Itaque ex eo quod diſpar ſit variaque vulneratarum partiũ temperies, non tamen opus eſt medicamento plane diuerſo. Vno igitur vnguen-

Partium diuerſa temperies.

to ſympathico, ſicut vno Hiſpanae oleo, alijs atque alijs partibus temperamento diſſidẽtibus opitulari poſſumus.

10 *Quod ſi quis* (decimum eſt Sennerti argumentum) *vno tempore plura vulnera diuerſis in partibus a diuerſis armis acceperint, vnum ne telum iniungere ſufficiet? & vis ne eius ad omnia vulnera feretur? aut omnia ne tela iniungenda erunt? & anne vnguentum quodlibet faciet ſuum officium? & hoc ad iſtud vulnus, quod hoc telo inflictum eſt, recta perget; illud ad aliud, quod alio telo illatum eſt?* Siue plura,

Decimũ argumentum.

Sen-

Sennerte, siue vnum telum inunxeris, vis medicamenti fertur in vulnera. nam sanguis, in vnum pluresue gladios ex vno vel pluribus vulneribus missus, idem sanguis est, eademque sympathia & affinitate cum vno atque altero vulnere deuinctus est, ac proinde is vnus in vnum gladium effusus, deferre potest vnguenti vim in partes omnes vulneratas. Neque vero medicamenta, quae occulta vi ac sympathia agere dicuntur, ex quãtitate solum, sed ex qualitate multo maxime aestimantur.

Argumenti dissolutio.

11 De pyxide, quod addunt, satis mirari non possum: nam in ea conditum medicamentum vulnera non sanat (miratur enim Sennertus ignauiam medicamenti in pyxide occlusi. Si enim, inquit, vnguentum gladio illitum per sympathiam vulneri medetur, non illitum etiam, nempe conditum in arcula, mederetur, cum vbique ijsdem sympathiae vinculis vulneri coniunctum sit) non sanat, inquam, vulnera in pyxide asseruatum, quia non fertur in vulnus: nō fertur autem, quia vectorem non habet

Vndecimū argumentū.

Argumentū dissoluitur.

ana-

analogia & affinitate sibi de. uinctum: ac proinde iners & ignarum in pyxide latet. Quod si affricetur sanguini, vel potius gladio cruento, iam vectorem nactum, prompte fertur in vulnus, certa medicina salubre.

Sanguinem vero medicamenti vectorem (nam sanguine intercedente vis, medicamenti e gladio fertur in vulnus) in atomos dissoloi & vndequaque diffundi, vt vim medicamenti deferat in vulnus, aut non est necesse, aut si necesse, nobis, vt Sennertus contendit, explicandum non est, 12 Duodecimũ argumentũ.

id

id qua ratione fiat: quia, vt supra diximus, quae agunt ex interuallo, vt abdita vi agunt, ita abdito modo: & sicuti agere scimus, re docti, ita nescimus, quomodo agant. Putare vero se omnia scire posse, maximae inscitiae argumentum est. Humanum scire est pulchre imaginari: is verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur, qui ea comminiscitur, quae pulchriori quadam veri specie nostrum captat (aut verius) nostrũ eludit intellectum. Bone Deus? scire ne atque explorate scire contendimus ea, quo-

Agentia in distans abdito modo agunt.

Nota de nostro philosophandi modo.

quorum veritatem, vt ait Democritus, in profundo penitus abſtruſit natura, aeterniſque tenebris circumfuſam eſſe voluit? Prufecto ne ea quidem ipſa, quae manibus tractantur, videntur oculis, omnibuſque ſenſibus patent, vllo poſſumus modo cognoſcere. Teſtimonio eſt opium, cichorium, acetum, ceteraque ſexcenta: in quorum natura inueſtiganda etſi antiquorum praeſtantiſſimi laborarunt, aſſerunt recentiores, omnes vere ſudarunt, adhuc tamen de ijs nihil ratum eſt, nihil firmum, nihil pe-

De cichorio notanda.

penitus constitutum. Cichorium serimus, nascens videmus, manu contrectamus, olfactu & gustatu examinamus; adolescens, adultumque, & exiccatum sensibus omnibus omnique arte, industria demum chymica explorãdum curamus: & tamen adhuc neque scimus, neque nouimus, calidum ne re vera, an frigidum sit. Quid dicam de opio, quod aliqui summe frigidum esse, alij summe calidum existimant iuratique affirmant? In quo sane in quaestionem veniunt non abditae abstrusaeque in ar-

De opio notanda.

cano

cano naturae penetrali opij qualitates; ſed calor & frigus, quae ſenſibus plerumque patent, quaeque omnium facillime cognoſcuntur. Neque de exiguo & ſub obſcuro qualitatis gradu diſceptatur, ſed de ſummo & omnium ampliſſimo: calidiſſimum illud eſſe alijs opinantibus, alijs frigidiſſimũ: ambobus (quod ſane mireris, vel potius rideas) plane rem vel litigioſo ac pertinaci ſe probare exiſtimãtibus. Quid de aere? quem aliqui calidum natura eſſe opinantur: alij frigidum, humidum alij, alij ſiccum: immo ne- De aere nota.

vllus

vllus nugamentis deesset locus, &

Aegrotae mentes quod fingere nunquam audent,

audacter aliqui comminiscerentur, neque calidum, neque frigidum, neque humidum, neque siccum, sed omnis qualitatis expertem, scripserunt. Vere igitur *Nos ita philosophi sumus* (vtor Cic. verbis) *vt cum fabris habitare possimus*: vere *humanum scire est pulchre imaginari, isque verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur*. Quare qui rationem sibi explicanda contendit, qua sanguis in pannum gladiumue effu-

Dissoluitur argumentũ.

sus

ſus deferat in vulnus vim medicamenti, qui ex nobis quaerit, num diſſoluatur in atomos, num feratur in orbem, & vndequaque diffundatur; &, ſi diffunditur, num tam longe lateque peruadat, vt ad diſtantiſſimum vulnus pertingat: hic, inquam, velim, animum aduertat vel ad tarantulae venenum, vel ad naſum reſtitutum ex aliena carne, mihique explicet, qua ratione ex longiſſimo interuallo, aut ſalutaris viuentis hominis vis in commorſum hominem naſumque reſtitutum feratur; num diſſolua-
tur

tur in atomos, & num vndequaque diffundatur. Velim, vt qua ratione allia, cepaeque satae, frondentes vites vuisque foecundae, cerasus, morus, malus punicus, ceterae arbores a me supra commemoratae, foetum afficiant maculamque commutent. Velim, inquam, vt haec omnia explicet,

Nota de allijs.

Et erit mihi magnus Apollo

13

Decimum tertium argumentum.

Vtrum vero vnguentum vulneri non gladio illitum vulneri medeatur, mihi haud exploratum, haud expertum: neque Sennertus experimento pugnat: solum

ait,

ait, ſi gladio inunctum vulneri medetur, facilius ipſi vulneri adhibitum mederetur. Fortaſſe facilius: Nam calchantum, ſecreto laboratum artificio, & vulnerato membro & panno cruento aſperſum, ſanguinem ſiſtit, vulnuſque ſanat: Quod ſi vnguentum e longinquo ſolum mederetur, id eius praeſtantiae adſcribendum eſſet, qua vulgaribus medicamentis vulnerarijs antecellit.

Diſſoluitur argumentū.

Medetur autem non ſolum gladio ſanguine tincto illitum, vt exprobrāt aduerſarij, ſed cuiuis alij, panno, 14

Decimum quartum argumentum.

ligno, corio, ceterisque san-guine perfusis. id accepi ab oculatis testibus fide omnium dignissimis. Nam in Rhetia, Heluetiaque cuiuis san-guine infecto salubriter vn-guentum affricatur. ergo peccat etiam in historiam Sennertus, cum ait. *Si san-guinis beneficio vis medica-menti ad vulnus deferatur, cur non etiam aliarum rerum in quas e vulnere copiosissime saepe sanguis effunditur, vires ad vulnus deferret, quod fieri non videmus.*

15 Quod vero aiunt, vn-guenti superstitionem vel ex eo innotescere, quod ab

Decimum quintum argumentum.

acie,

acie, verſus tergum illiniendus ſit gladius, cum caeſim vulnus illatum eſt; cum vero punctim, a cuſpide ad imum; me non mouent, neque, vt ſibi ipſi perſuadent,

Telũ immedicabile torquent.

Nam hic non tam quaerimus, an ſanatio naturalis ſit, quam an naturalis eſſe poſſit. Fateor, cacodaemonẽ poſſe huic, vt ceteris, ſe vnguento immiſcere (nam hic saepe ſaepius nos inſontes laedit, imprudentes fallit; ſimplices illudit) profiteor tamen, naturam, ſuis tantum viribus huiuſmodi

miracula facere posse; cùm mirabiliora vel aeque mirabilia faciat. Etenim qui renuunt vnguentum tanquã naturae opus, naturam accusant, vt infirmam ad id efficiendum. Praeterea exploratum est, vnguentum quouis modo adhibeatur vulneri opitulari. Qui vero aiunt, adhibendum id esse certa quadam ratione, ideo aiunt, vt artificium, & ex artificio existimationem medicamento concilient. Sicuti etiam qui praecipiunt certo syderum coetu elaborandum id esse. nam siue stellarum coitum attendas in

Dissoluitur argumentũ

com-

componendo medicamento, ſiue plane negligas, vnguentum efficies praeſtantiſſimum, cum ſympathia praeditum efficias.

Irrident praeterea noſtrá credulitatem, quod antiqui prorſus ac ſimplices ea credamus, quae nulla firma ratione comprobari poſſunt. Probandũ, inquiunt, nobis eſt vnguenti vim eſſe naturalem. Immo vero minime probandum aut rationibus aut argumentis. Quid enim argumentis opus eſt vnguẽto, experimentis comprobato? Nam oculis ipſis videmus ſanitatem ab adhibi- 16 Decimũ ſextum argumẽtum.

to vnguento partam, nullis additis caeremonijs, nullis ſignis, verbis nullis plane adiunctis, quibus cacodaemonis dolo nos aſſentiri pol liceamur. Immo e contrario Deũ imploramus (quem certe omnes implorare atque obteſtari debent, qui de orthodoxa fide recte ſentientes, vnguento vſuri ſunt: id moneo, id ſuadeo, id omnes vt faciant, peto quaeſoque) vt illius aſtum longe arceat: ac proinde iure credimus, ſanitatem ex eius vi natam eſſe. Quod ſi aduerſarij a cacodaemone aliquid vnguento ſubdole inſitum

Ratio adhibendi vng.

opi-

opinantur, id vere probandum. Nos *non plus ſapere, quã oporteat ſapere, ſatagimus.*

Inſtant praeterea & vrgent Hildani obſeruatione 17
xxv. cent. III. *De infelici ſucceſsu* (ſic enim inſcribit obſeruationem) *vnguenti ſympathici ſeu armarij*, vbi haec habentur verba: *Quam miſiſti delineationem inſtrumenti nõ ſatis intelligo, ideoque vt ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixe rogo. Nunc quod tibi communicem nihil ſingulare habeo, ne tamen plane nudam mitterem epiſtolam, exemplum de infelici ſucceſſu vnguenti ſympatici ſiue*

Decimũ ſeptimum argumentum.

Historia. armarij adſcribam. Genere & virtute vere nobilis matrona Anna Sidonia Bremſerina de Rodeſheim nobiliſſimi ac ſtrenui viri D. Hermani a Cronberg Lorcenſis ad moenum praefecti prudentiſſimi coniux matrona iuuenis & optimo habitu corporis praedita cum ante menſem feliciter peperiſset neſcio quo nam infortunio factum quod decima die poſt partum vulnus ad latus pupillae ſiniſtrae verſus ſternum accepit. Vulnus etſi non vſque adeo profundum eſſet, ſanguis tamen copioſe effluxit a chirurgo riſtricto ſanguine non vulnus ſed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant

Vng. armar. adhibetur.

&

& tractabant quotidie, & quidem, vt par est, diligenter; cito & vt videbatur satis feliciter & fere absque dolore curatum fuit vulnus. Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuto in profundo mãmae aborto dolore, febre cum rigore, lumborũ & capitis dolore correpta fuit aegra. Mox intumescit, & indurescit mamma maximo cũ dolore, non solum mammae verũ etiam nuchae & scapulae, adeoque totius istius lateris. Interim aduocatur chirurgus, qui etsi omnem adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diẽ magis magisque accreuerunt. Tandem decima nona Aprilis ego quoque ac-

A curatione quae superuenerint.

accersitus ad ipsã Oppenheimiũ peruueni & mammam supra modum tumefactam & vndique fere induratam offendi. Dolor maximus & pungitiuus febrisque continua aderant. Cicatrix praecedẽtis vulneris vix apparebat: circa pupillam liuida erat cutis, ita tamen mollis, vt fluctuatio puris tactu facile deprachendi posset, quapropter suasi, vt incideretur vomica. Consensum porro cum dedisset aegra & adstantes, scalpello incuruato atque hic adumbrato, abscessum incidi. Pus copiose & quidem cum impetu effluxit, hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti

Hildanus accersitur.

Symptomatũ remissio.

luti febris, nausea, capitis, nuchae, & scapulae dolor, vigiliae & inquietudines paulatim remiserunt, & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab *eo tempore multum puris effluxit, durities quoque paulatim remisit: interim tamen duobus alijs in locis, & quidem prope pupillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, vt sperem ipsam quamprimum pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo.* Haec Hildanus: ex quibus intelligi posse nonnulli arbitrantur vnguenti vanitatem apertumque mendacium. Sed hi pro-

Dissoluitur argumentũ.

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*: nimirum inopes ab argumẽtis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger?* Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus;

imo vero quia praepropere forte ſanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praeſtantia potius & vis non mediocris vnguenti ſympathici praemature ſanantis, quam ignauia aut vanitas innoteſcit. Exemplo rem clarius perſuadeo: calchantus naribus appoſitus fluentem ſanguinem illico ſiſtat, ex quo phrenitis oriatur, vi ſanguinis in cerebrum verſa: ergo calchantus iners eſt, & inutile medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum? Minime gentium: imo validum ac praeſtantiſſimum. Haec ſi attendas, plane intelliges, quan-

Praeſtantia vnguenti innoteſcit.

quantas ipſe nugas agas Hildani obſeruatione.

18 Demum fieri non poſſe: nonnulli arbitrantur, vt e pauculo illo vnguento, gladio pannoue illito, tantae vires emanare poſſint, quibus periculoſum vulnus ſanetur. Ceterum ſcire geſtio ex vnguenti hoſtibus, num magnum aliquod ac mole amplum ſit, quod ab exigua licet geminata ſcythae mulieris, obtutu hominem interficientis, pupilla emittitur. An igitur quia neque animo id, neque cogitatione aſſequi poſſumus, proinde ſuperſtitioſum eſt?

Decimum octauum argumentum.

Diſſoluitur argumentū.

An

An quia (vt haec etiam si non ad exiguitatem declarandam, certe ad ostendendum miraculum obiter adiungam) An quia, inquam, ignoramus vim illam, qua poli, aut stellae, montesue magnetici ad sese magnetem alliciunt, qua magnes ferrum trahit, qua adamas ab attrahendo ferro magnetem prohibet, ad daemones prouocandum? An quia Parasini terra in Taurorũ peninsula omnia vulnera sanat? An quia solstitialis herba vnico solstitiali die nascatur, adolescat, consenescat, & intereat, ce- Varia naturae miracula.

ceteris omnibus diu viuentibus, cacodaemonis opera nata, adulta, confectaque fuit? An quia selenitis lapis solidus ac durus crescat decrescatque crescente ac decrescente luna: Aut quia turcosia gemma pallescat, eo, qui eam gestat, languente, ac periculo aliquo ei imminente subobscuro colore subfundatur: Aut quia laurus, ficus, vitis alba, vituli marini tergus, & hienae pellis fulmina a se arceant, & rerum omnium maximam vim vi propellant, malus daemon praesto est? An quia tympanum e lupi corio

rio raucedine afficiat aliud ex ouina pelle longe diſtans, magia aliqua ſuperſtitioſa ab inferis accerſita eſt? Sed vana ſint horum pleraque nugae ac ſomnia; quid de remora dicemus? Inculcanda ſaepius res eſt, mirificiſſima omnium virtute praedita: quae ſane tanta eſt, vt *Ruant venti licet, ſaeuiant procellae, furori tamen imperet, vireſq; tantas compeſcat, & cogat ſtare nauigia, quod non vlla poſſunt vincula, non anchorae irreuocabili pondere iactae.* Quaero quid ex paruo hoc piſciculo ſeſe emittit, quod impetum nauis ferociam-

que comprimat? Quid ex alio Indico, quod, vt supra commemorauimus, incitatum nauigium non modo sustinet ac sistit, sed irrito ventorum impetu impulsuque remorum retro inhibet? sane vnusquisque miraculo haeret mirabundus potius, quam rem enodaturus.

Iam vero cum nulla neque ratio, neque experientia nobis persuadeat, vnguentum a daemone mutuatum esse vires: cumque & natura & ars vnguento aut magis aut aeque mirabilia vulgo & passim efficiant, non est, cur inertes & ignaui

ru-

rudesque philosophi ad cacodaemonem prouocemus. Quare vnguentum armarium, ex eorum genere esse mihi videtur, quae fieri possunt, quaeque possibilia vulgo appellantur: idque ijs rationibus, quae sunt a me supra cōmemoratae. Quod si infirmae reuera illae sint, infirmam quoque meam esse coniecturam atque opinionem vltro fateor & aperte profiteor. imo vero veteri more testatum esse volo,

QVAE . SANCTISSIMI . VIRI . CHRISTIANI
FIRMA . RATAQVE . SANXERVNT
EA . SOLVM . IN . NOSTRA . DISSERTATIONE
FIRMA . RATAQVE . SVNTO

INDEX

RERVM NOTABILIVM

Quae in hoc volumine continentur.

Bal-

Hiſpa-

INDEX.

Tabula

FINIS.